

LIETUVA
Nr. 4

VILA MONTE ALEGRE - SÃO CAETANO
(Parduodama žemė išmokėjimui.)

Ši vieta turi didelę ateitį, nes randasi didžiausia
me PIETŲ AMERIKOS INDUSTRIJOS CEN-
TRE, kur veikia daugiau kaip 500 fabriku.
Geriausios pirkimo sąlygos: Išmokejimas per
15 metų - Mažas pradinis įmokėjimas - Vanduo,
šviesa, kanalizacija - Tuojuo įteikiama 10.000
plytų NEMOKAMAI - Autobusai kas 5 minutės
nuo Parque D. Pedro II - Geležinkelis (PRIE-
MIESTIS) iš visų São Paulo - Jundiaí stočių.

Daugiau informacijų teikia

P. STASYS SKORUPSKIS

Rua das Mimosas, 69 - Vila Bela - São Paulo

ORO PAŠTAS

Į Vokietiją ir Europą — EKSPRES - SIUNTINIAI
perduodama per 5 dienas į visas zonas - Baltiniai
moterims, vyrams ir vaikams.

Sąrašai nemokamai.

Valgomųjų produktų siuntiniai - Ekspres American
European Export Comp. — New York
(Pagelba Europai)

Igaliotinis WILLY SANDVOSS & FILHO

Predio Martinelli - 20 andar - Sala 2033 - Tel. 3-5364
Koresp. Caixa Postal 3718

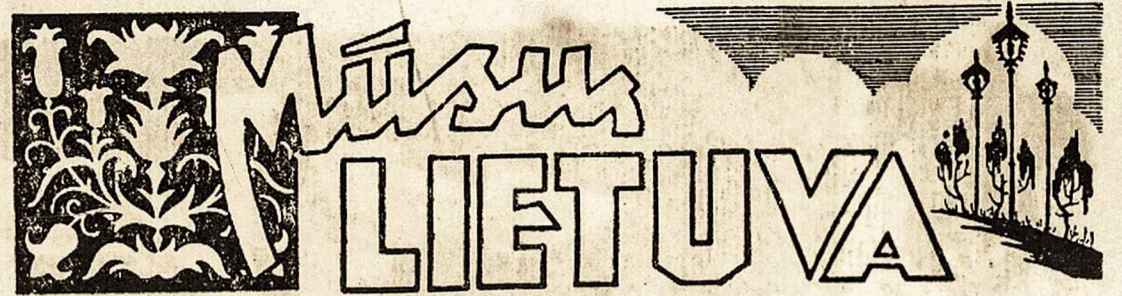
Rua Bahia da Kapelninga, 275 - Edifício Comedico - Caixa Postal 172-92 - 1-7482

Siuvykla VILNIUS

SAVININKAS JUOZAS KARPAVICIUS

VYRU IR MOTERU DRABUZIAI
SPECIALUS PATARNAVIMAS
PRIEINAMOS KAINOS

AV. DUQUE DE CAXIAS, 237 - SÃO PAULO

DVISAVAITINIS LIETUVISKOS MINTIES LAIKRAŠTIS

Revista Litwana

NOSSA LITUANIA

Diretor Proprietario Responsável:
DR. JOSÉ FERREIRA CARRATO

ADRESAS:

REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA:

RUA VENDA NOVA, 116 - VILA ZELINA
SÃO PAULO

KORESPONDENCIJAI:

CAIXA POSTAL 4118 - SÃO PAULO

KAINA: BRAZILIOJE: METAMS CR. \$ 75,00

PUSEI METU CR. \$ 38,00

KITUOSE KRASTUOSE: DOL. \$ 5

ATSKIRO NR. KAINA: CR. \$ 3,00

Arte Grafica LITUANIA LTDA.

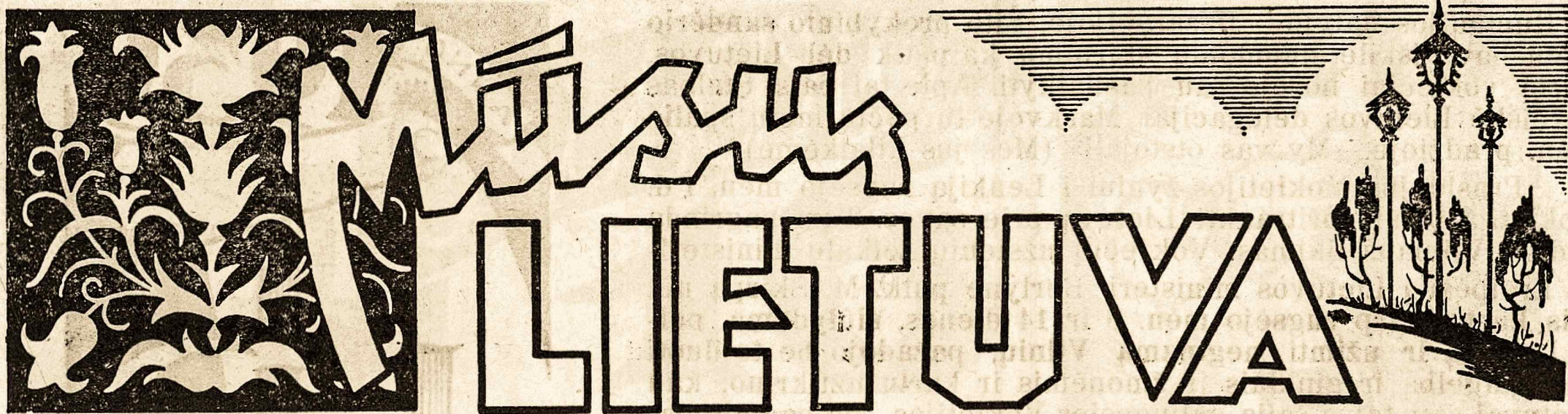
DIRBA VISUS SPAUDOS DARBUS

PIEŠINIAI KLIŠĖS SPAUDA

DARBAS ATLIEKAMAS PRITYRUSIO
SPECIALISTO VADOVYBĖJE

RUA VENDA NOVA, 116 - V. ZELINA
CAIXA POSTAL 4118 - SÃO PAULO

SKAITYKITE IR PLATINKITE
"MŪSU LIETUVA"

DVISAVAITINIS LIETUVIŠKOS MINTIES LAIKRAŠTIS

1948 (I m.)

São Paulo (Brasil) Vasario 16 d. (Fevereiro)

Nr. 4

HENRIKAS VALAVIČIUS

I LAISVĖ TIESOS KELIU

Vasario 16-sios dienos šventėje glūdi senoji Lietuvos didybė, jos dabarties skausmas ir kančia, atgimusios Lietuvos darbai, ir mūsų gyvenimo aukos šventoji pareiga Lietuvos ateičiai. Štai dėl ko šiandien mūsų tėvynėje neskamba varpai ir nežygiuoja gatvėmis žmonės, ir nesimato plevėsuojančių trispalvių vėliavų. Vasario 16-ios dvasia — maras naujesiems viešpačiams. Jiems tai kontra-revoliucijos, reakcijos ir fašizmo liekanos. Jau neviena lietuvė mergaitė iškeliavo į Sibirą, kad šios dienos vakarą padėjo ant žuvusių už tėvynės laisvę kapo supintus kelis rūtų lapelius ir uždegė pašventintą vaško žvakutę, ir jau nevienas lietuvis jaunuolis dirba Altajaus kasyklose vergo darbą už tai, kad šią dieną papuošė savo krūtinę lietuviškuoju Vyčio ženkleliu...

Šiandien jau niekam, turbūt, nekyla abejonių, kad netekimas Lietuvos laisvės yra tampriai susijęs su antrojo pasaulinio karo eiga ir tais padariniais, kurie palietė pusę Europos gyventojų nuo Štetino iki Triesto uostų. Didžiosios sąjungininkės valstybės, kurios beveik iki paskutinių dienų vis dar tebesitikėjo kartu su Sovietų Sąjunga atstatyti tautų ir žmonių laisvės principus, kuriuos nacizmas buvo pamynęs po kojų, — šiandieną jau įsitikino šių pastangų nevaisingumu. Ir mes jau girdime netik iš visuomenės veikėjų, bet ir iš atsakingų valstybių politikų lūpų susirūpinusius ir išspėjamus balsus ginti tas pačias Vakarų kultūros ir laisvės idėjas, dėl kurių kaip tik šiame kare milijonai žmonių padėjo savo galvas, prieš naują vergijos sistemą, kurios jau jokios «geležinės užtvaros» nebeįstengia paslėpti, netgi paskutinis Sovietų Sąjungos Aukščiausios Tarybos įsakas draudžiantis Sovietų Sąjungos piliečiams net kalbėtis su užsieniečiais. Kiek šis nusistatymas pasidarė tikrai rimtas, pavaizduoja tik ką padarytas Anglijos karo meto vado Churchilio pareiškimas, kurį jis padarė po paskutinio Anglijos užsienių reikalų ministerio Bevino pranešimo anglų parlamente: «Būkite tikri, kad ši padėtis negali tęstis amžinai».

Rodos, jau nereikia tvirtinti, kad Lietuva savo pastangomis negalėjo nukreipti savo likimo

šio karo įvykių pasėkoje. Iš kitos pusės gal dar nevisada yra pakankamai įvertinamos Lietuvos valstybės pastangos išpildyti savo tarptautines prievoles iki paskutinio savo nepriklausomybės netekimo momento ir jos garbingoji rezistencijos kova kaip prieš rusų taip ir prieš vokiečių okupaciją. Neįvertinami taip pat ir tie pavojai, į kuriuos tiesiog masinančiai buvo skatinama Lietuvos vyriausybė pasirinkti tuo laiku žymiai lengvesnį vokiečių primygtinai siūlytą kariškų nukariavimų ir avantiūrų kelią. Tik dėlto kad jo išvengta, šiandien niekas mums neginčija mūsų teisių į nepriklausomą gyvenimą. Dėl tos pat priežasties ir mūsų piliečiai atsidadę svetur nėra laikomi vokiečių sąjungininkais ir buvusiais priešais, kaip kad yra laikomi vengrai bulgarai, rumunai arba net ir suomiai, o taip pat nei Sov. Sąjungos piliečiais, kaip to reikalautė reikalauja Sov. Sąjungos atstovai.

Didžiųjų įvykių išvakarėse 1939 m. Lietuvos santykiai su Sovietų Sąjunga buvo visai draugiški. Jie buvo draugiški, galima sakyti, per visą nepriklausomojo gyvenimo laikotarpį. 1920 metų liepos mėn. 12 d. Maskvos sutartimi Sov. S-ga pripažino Lietuvą kaip nepriklausomą valstybę kartu su Vilniumi ir atsisakė visiems laikams nuo Rusijos pretenzijų į Lietuvos teritoriją. 1926 m. rugsėjo mėn. 28 d. Maskvoje buvo pasirašytas nepuolimo paktas tarp Lietuvos ir Sovietų S-gos, kuris 1931 m. vėl buvo atnaujintas penkiems metams. Sovietų S-ga vis da pripažino Lietuvos teises į Vilnių. Buvo palaikomi gyvi prekybiniai santykiai. Klaipėdos lentpiūvės gaudavo pianti didelius sovietiško miško kiekius. Lietuvos ir kitų dviejų Baltijos respublikų likimas pasikeitė iš pagrindų, kai buvo 1939 m. rugpiūčio mėn. 23 d. pasirašytas Vokietijos ir Sovietų Sąjungos nepuolimo paktas, kuris, galima sakyti, davė pradžią Lenkijos ir kartu visam antrajam didžiajam karui. Be Lenkijos padalinimo šiame pakte buvo nustatytas pasiskirstymas kaimynų žemėmis tarp Vokietijos ir Sovietų S-gos. Už palankią Sovietų S-gos laikyseną Vokietijos atžvilgiu Rusija gavo laisvas rankas Baltijos kraštuose, Suomijoje

ir Rumunijos dalyje — Besarabijoje. Šito prekybinio sandėrio metu buvo iškilę nuomonių skirtumų kaip tik dėl Lietuvos, kurią vokiečiai norėjo sau pasilaikyti. Apie tai pats Stalnas pareiškė Lietuvos delegacijai Maskvoje tų pačių metų spalio mėn. pradžioje: «My vas atstojali» (Mes jus atlaikėme).

Prasidėjus Vokietijos žygiui į Lenkiją rugsėjo mėn. 1 d. Vokietija bandė pritraukti Lietuvą prie savęs. Tam pagrindą sudarė Vilniaus likimas. Vokiečių užsienių reikalų ministerija kreipėsi į Lietuvos ministerį Berlyne pulk. M. Škirpą net tris kartus tarp rugsėjo mėn. 8 ir 14 dienos, siūlydama pulkti Lenkiją ir užimti neginamą Vilnių, pažadėjo be to duoti visą pagelbą ir ginklais ir žmonėmis ir kartu užtikrino, kad Lietuvai atsistojus šalia galingosios Vokietijos, jos padėtis pasidarys visiškai saugi iš Sovietų S-gos pusės, su kuria Vokietija turi nepuolimo, o truputį vėliau ir draugystės paktą. Nesunku suprasti tokio pasiūlymo vyliojančias puses ypač to laiko aplinkybėse. Lietuvos vyriausybė betgi turėdama prieš akis tik savo nepriklausomybės išlaikymą atmetė šį pasiūlymą, paskelbdama, kad ji šventai laikysis neutralumo politikos. Kada Sovietų S-ga rugsėjo mėn. 17 d. taip pat puolė Lenkiją ir užėmė Vilnių, Vokietijos užsienių reikalų ministeris von Ribbentrop išsišaukė vėl pulk. M. Škirpą ir šį kartą jau grąsinamai pareikalavo priimti anksčiau padarytus pasiūlymus ta prasme, kad Vokietijai tarpininkaujant, Rusija atitrauks savo kariuomenę iš Vilniaus, ir Lietuva pati galės įžengti į savo sostinę. Ir šį kartą Lietuvos vyriausybės atsakymas buvo neigiamas. Vienintėlė viltis išlaikyti savo krašto laisvę -- laikytis nepuolimo politikos ir savo valia nepasidaryti prekybos objektu tarp didžiųjų kaimynų. Taip pasipriešinusi Vokietijos užmačioms į krašto likimą, Lietuvos vyriausybė tuoju pat netrukus turėjo veidą į veidą susidurti su Sovietų Sąjungos politikos siekimais, bet jau naujose minėtojo vokiečių — sovietų pakto sukurtose sąlygose 1939 metais spalio mėn. 10 dieną buvo pasirašytas Maskvoje abišalės pagelbos paktas tarp Lietuvos ir Sovietų Sąjungos. Lietuvai buvo grąžintas Vilnius, tiesa, su labai apkarpyta Vilniaus sritimi, bet už tai Lietuva turėjo išleisti rusų bazines į savo teritoriją. Tiek pačioje sutartyje, tiek Molotovo pareiškime Aukščiausioje Sovietų Sąjungos Tarybo-

je buvo šventai ir iškilmingai: patikrinta Rusija gerbs Lietuvos suverenumą ir nepriklausomybę. Ir tai netruko nė vienu metų. Vokietijos armijoms išgygiavus į Prancūziją, susidarė Sovietų Sąjungai palankesnės sąlygos; staiga buvo įteiktas 24 valandų ultimatumas, kur buvo pareikalauta įleisti į Lietuvą tiek Raudonosios Armijos dalinių, kiek Sovietų vyriausybė rasianti reikalinga, kad "patikrintų sėkmingą abišalės pagelbos pakto vykdymą." Paskutiniajame nepriklausomosios Lietuvos ministerių kabineto posėdyje valstybės prezidentas Antanas Smetona pareikalavo ginklu pasipriešinti prieš krašto užpuolimą. Nors tai būtų buvęs beviltiškas gynimasis, bet krašto laisvei ginti nėra perbrangių aukų. Ginkluotas pasipriešinimas betgi taip pat reiškė kuone pilną Lietuvos ginkluotųjų pajėgų įjungimą į vokiečių karo mašiną, kadangi besipriešinančiai Lietuvos kariuomenei nebuvo kitų kelių pasitraukti, kaip tik į Vokietijos teritoriją, kuri ištikro jau buvo pasirengusi priimti didelius pabėgėlių kiekius, kurių betgi palyginamai tuo laiku visai nedaug atsirado. Palikime patys sau spręsti, kokių pasėkmių būtų atnešęs toks dalykų išsivystymas dabartiniam Lietuvos klausimui tarptautinėje plotmėje. Ministerių kabineto nuomonės suskilo į dvi dalis. Sovietų kariuomenė įžengė į Lietuvą...

Nulenkė savo galvas laisvės vėliavos, juodas šydas apgaubė laisvės statulos akis, Vasario 16 — ają apgaubė sutemų ūkanos...

Nepasidavusi savo valia didžiųjų kaimynų klastos pinklėms ir šventai išsaugojusi visus tarptautinius pasižadėjimus ir įsipareigojimus, ir gindamosi vien tik tiesa ir teisingumu, Lietuva buvo priversta nusilenkti šiurkščiai jėgai. Savo laisvės troškimą ir kovą ją atstatyti lietuvių tauta visuose pasaulio kraštuose grindžia ir dabar tiesos ir teisingumo idėjomis, kurios yra amžinos ir kurių niekas iš mūsų negali atimti. Tuo tarpu smurto ir jėgos veiksmai anksčiau ar vėliau sulaukia, kaip mums istorija jau nesykį parodė, savo užpelnytą ir teisingą sprendimą.

TAUTOS ATGIMIMO TĒVAS

1927 m. vasario m. 16 d. Vilniuje užmerkė akis Lietuvos patriarchas dr. Jonas Basanavičius. Lygiai prieš devynis metus tą pačią dieną, Lietuvos sostinėje Vilniuje, dr. Jonas Basanavičius padėjo pirmas savo parašą, kaipo Lietuvos Tarybos pirmininkas, po Lietuvos Nepriklausomybės Paskelbimo Akto. Didysis Lietuvos Aušrininkas sulaukė tos dienos, kai jo žodžiai, kuriais, jis prabilo į lietuvių tautą prieš trisdešimt penkis metus, tapo kūnu: «Kaip aušrai auštant nyksta ant žemės nakties tamsybės, o kad taip jau prašvistų ir Lietuvos dvasia!»

Dr. Jonas Basanavičius pašvietė lietuvių tautai «Aušros» žibintu tuo metu, kai vokiečių mokslininkai uoliai rinko ir užrašinėjo lietuvių kalbos žodžius ir pasakas kaipo mokslinį turtą tautos, kuri netrukus turėjo visai išmirti.

1883 m. dr. J. Basanavičius aiškiais žodžiais nusakė lietuvių tautos norus: «Juk ir mes esame tokie pat žmonės ir norime visomis teisėmis, priklausančiomis visai žmoniškai, lygiai su mūsų kaimynais naudotis».

16 vasario

Šitie du žodžiai visiems susipratusiems lietuviams yra reikšmingi, yra brangūs.

Jie reiškia, kad mūsų tauta savo susipratimo, savo pasišventimo dėka, savo geriausių sūnų krauju tą dieną atkūrė, proklamavo laisvę, nepriklausomybę, nors jos ji buvo nustojusi daugiau kaip 100 metų.

Bet tai ne vienos dienos buvo darbas. Oi ne!... Tautai atkovoti laisvę, ją išlaikyti neįstengtų nei genijai jeigu jų darbai bei žodžiai neišamonytų minių, neuždegtų masių, kurios persiėmę kilniomis idėjomis, stoja darban, stoja kovon, nesiskaitydamos nei su kliūtėmis nei su priešų galybe.

Kas gi tie mūsų vadai, kurie pakėlė tautiečių sąmonę, kurie subūrė juos vienybėn, kurie įžiebė jų širdyse galingą troškimą, — vėl būti savaimingais, nepriklausomais.

Mūsų senovėje garsi ir galinga tauta sukūrusi dėka savo genialių kunigaikščių didelę valstybę nuo Baltijos jūrų iki Juodųjų jūrų, pagaliau amžiams slenkant nepalankių bei nelaimingų apysotų dėka tapo kaimynų pavergta ir padalinta. Bet viena svarbiausių pražūtingųjų sąlygų buvo, — tai smukimas lietuvių senoviškos dvasios, smukimas moralės, nutautėjimas mūsų elito - bajorijos (atseit - šių dienų inteligentų).

Bet kaip geležis perėjus ugnį apsivalo rūdis, užsigrūdina, taip mūsų vergovėn patekusi tauta per kančias vėl pakilo savo dvasioje.

Ligi šiol neatpažinti tautos dainiai sukūrė tūkstančius dainų, kurioms pasaulyje mažai yra lygių, savo gilia prasme, savo švelnumu...

Sukūrė tūkstančius puikių pasakų -- alegorijų...

Pagimdė "aušrininkus", "varpininkus", "sargiečius"...

Išaugino knygnešius, -- tai vienintelius ir savotiškus, tik Lietuvoje pasireiškusius karžygius -- kovotojus...

Taip aušo 1918 metų 16 vasario...

Vyriausios Lietuvių Tarybos rinktieji sūnūs amžinoje savo sostinėje Vilniuje reikšmingai tarė:

Lietuvių tauta yra gyva.

Ji nori būti savaiminga, nepriklausoma.

Ji nemano keršyti savo pavergėjams.

Ji nori kurti gražų, žydintį gyvenimą.

Ji trokšta sau ir kitiems tik taikos.

Tačiau gobšūs kaimynai, -- maskoliai, lenkai ir kryžiuokainiai, nors ir patys kraujuodami nuo pasaulinio karo žaizdų, kaip plėšriųjų erelių būrys puolė silpną griuvėsiuose berymančią Lietuvą.

Klausykit, broliai! ar buvo tuomet nors kibirkstėlė vilties išlikti gyvam?!

Tačiau... įvyko stebuklas.

Aukščiausio danguje laiminami negausūs, mažai ginkluoti savanorių būriai, ne tik apsigynė nuo tų priešų, juos išvarė iš savo krašto, bet ir sukūrė valstybę, ir taip išdirbo dirvonuojančią žemę, kad laimingai, sočiai ir net pasiturinčiai gyveno.

Darykime išvadą, mieli tautiečiai, ir nū siaučiančios mūsų tėvynėje kruvinos audros ne gi amžinai tęsis.

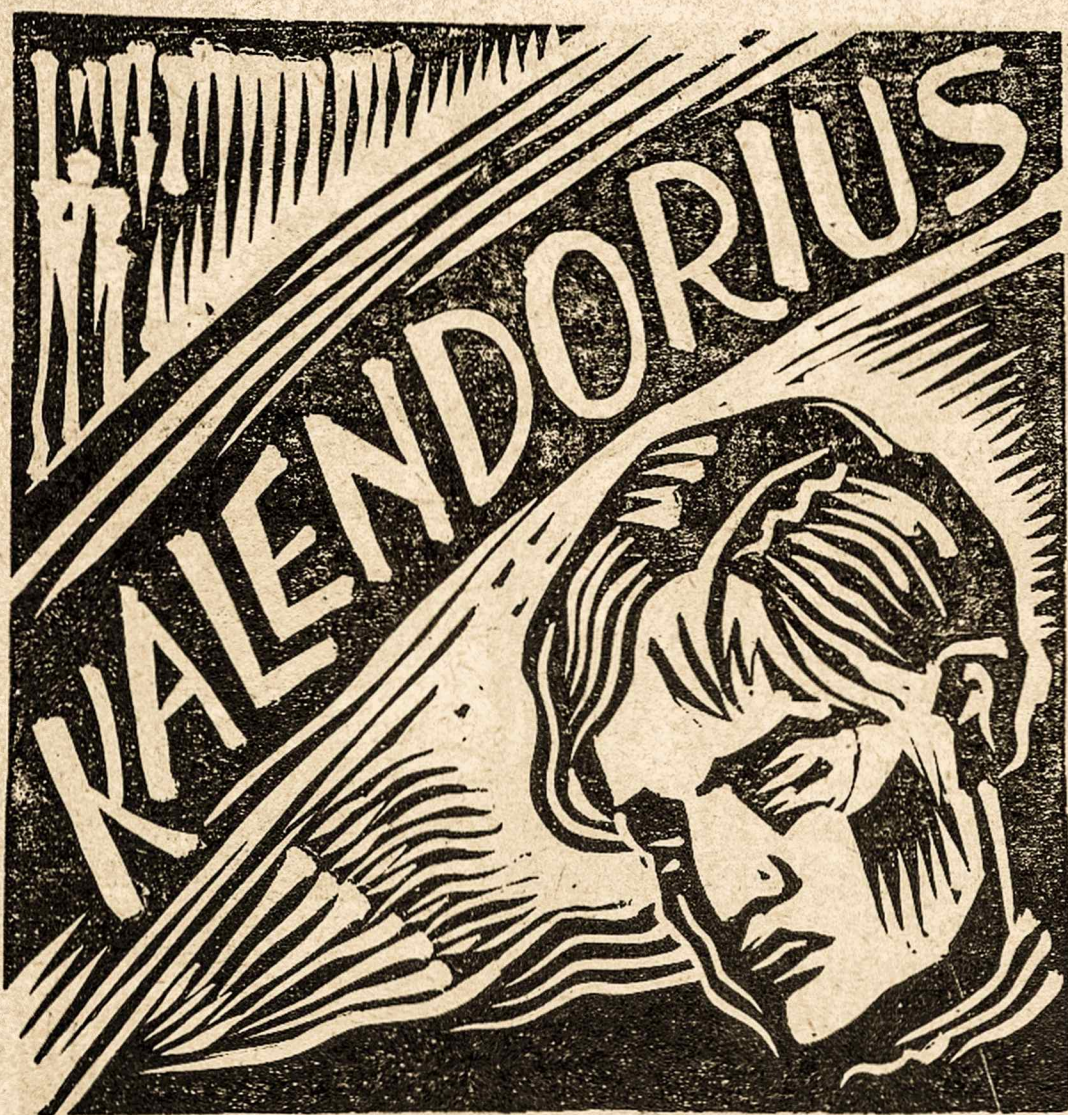
Ir prašydami Dievo užtarimo, argi būsime Jo neišklausyti?

Dar kartą...

K. K. LIZDEIKA

1948. vasario 16.
Brazilija

A N T A N A S Š K Ė M A

Vilnius. Gedimino gatvė. Priešais didžiulę, ištuštėjusią aikštę (okupacijos nušlavė judrų turgaus gyvenimą) rūmai. Nebjaurūs, simpatiški pažiūrėti. Šviesiai dažyti, darniai sukomponuoti. Ir tylūs, lyg niekas juose negyventų, lyg tušti būtų. Vis dėlto lenkia juos praeivis. Arba, jei eina pro šalį... smulkiai, greit žingsniuoja. Neperseniausiai... praeiviui pasigirdo ar pasivaideno (o, stiprai įmontuoti dvigubi langai akmeninėse sienose!) trumpas riksmas, staiga nutrūkęs, ir praeivis nežinojo, ar iš rūmų pogrindžių jis išslydo, ar cyptelėjo, sustabdytas sunkvežimis Gedimino gatvėje. Todėl greičiau pro šalį... Tos sunkios, ažuolinės durys ir plati vėliava su kabalistiniu hakenkreuzu...Aa... Lengviau atsidūsta praeivis, kai jau užnugary šviesiai dažyti rūmai. Gal iš tikro jam tik pasigirdo? Gal cyptelėjo sunkvežimis? Ne, tylūs tylūs lyg niekas juose negyventų, lyg tušti būtų, stovėjo rūmai Gedimino gatvėje. Tik vieną kartą...

Antras aukštas. Erdvus kanbaris. Didžiulis langas. Šviesu. Žvilgąs rašomasis stalas. Rudai poliruotas. Už stalo sėdi rudo gymio kaltintojas. Užpakaly, sienoje, kybo rudas ir patenkintas savi mi Führeris. Priešais stalą stovi jaunas vyras suveltai plaukais. Jo veidas išbalęs, o raumenys įtempti. Prie lūpų. Kaktoje. Skruostuose. Ant stiklinio stalo viršaus guli slapti lietuviški laikraščiai, peleninė, pistoletas. Kitoje sienoje, kur juodos durys — kalendorius. 1944 metai. Vasario 16.

Kaltintojas rūko. Pučia dūmus. Jie pasiekia stovinčiojo šnerves. — Ne. — Kaltintojas rudis nori išgirsti daug, daug svarbių žodžių. Nuo svarbių žodžių rudis paaugtu, būtų arčiau patenkinto savim Führerio, gal net susilauktų rankos paspaudimo už nuoširdžią tarnybą. Rudžiui netinka tylą. Jis pritraukia kėdę arčiau. Čerkšt... sudejuoja grindys, ir jaunas vyras krūpteli. Taip, nervai netvarkoj, savaitė tardymo — šį tą reiškia.

— Aš klausiu paskutinį kartą. Man nusibodo. Ką gi reiškia "ne". Nebūk jauna mergaitė, kurią kibina vyriškis. Rudis bando juokauti. Tikrai, daužyt kumštėmis stalo paviršių įgrįsta. Taip pat ir

spoksoti, kaip pakabintą už surištų rankų ant vagio duryse vyrą suveltai plaukais guminiemis lazdomis šniokšdami tvoja du pagalbininkai. Kartais, po ilgų nevilties valandų, šiltas žodis veikia, oi kaip veikia! Rudis net ištempia mėsingas lūpas ir atsiranda kažkas panašaus į simpatišką šypseną. Vienintelė, kurią jis teturi ir kurią vartoja moterims žavėti. Na. šį kartą tenka ją padovanoti išbalusiam vyriškiui suveltai plaukais. Jeigu jis išspaus keliolika svarbių žodžių... oho, ką gali žinoti? Ir rudis linkteri galva.

— Sėskis. Nesijaudink. Mes mokame ir draugiškai pašnekėti. Užsirūkyk, susikaupk. Paskui — ramiai pagalvok.

Žodis mes ištariamas, lyg sėdinčiam mažajam rudžiui antrintų pats Didysis Rudis, kybantis sienoje. Jaunas vyras godžiai griebia cigaretę. O, rūkyti nežmoniškai norisi! Jis sutraukia į save kelis dūmus. Tvaksi širdis, minkštėja kojos, o priešais sėdinčio tardytojo galva pavirsta didžuliu siūbuojančiu sviediniu. Tai trunka kelias akimirkas. Jis greit susivaldo — šis pabalęs vyras įtemptais veido raumenimis.

— Taigi. Gera nusiramavimo priemonė, ar ne? Mes galime jų duoti ir dažniau. Galimas daiktas, jei jūs elgsitės tinkamai ... Rudis keliasi, kurį laiką įdėmiai žiūri į rūkantįjį ir neatitraukdamas žvilgnsio, eina prie lango. Čia ji pasistiebia, ši maža tunkanti žmogysta, ir atidaro langelį. Į kambarį įslysta šalto gaivinančio oro srovė. Rukąs vyras net nebežino, kas skaniau? Ar oras ar cigaretė? Pasuka į langą. Rudis šypsosi. Uždaro langelį. Šypsodamasis grįžta už stalo.

— Šiandien juntamas pavasaris. Toks gaiviantis vėjas.

Užsimerkia. Nevisiška. Žybčioja siauri plyšiai.

— Šiandien gatvėje sutikau puikią mergaitę. Ji man nusišypsojo.

Rudis tęsia žodžius, lyg jie būtų tokie skanūs, kad jų nesinori išleisti iš burnos.

— Mes gerai informuoti. Jei neklystu, Antakalnyje... Ak, visada pamirštu gatvių pavadinimus ... Bet šį kartą tai nesvarbu. Gatvelytė prasideda šia pusė šv. Petro bažnyčios. Ten stovi melsvas vienaukštis namelis. Namelyje gyvena... aš manau, kuri šį rytą man nusišypsojo gatvėje.

Tardomasis abiem rankom nusitveria stalo briaunos. Rudis atmerkia akis ir pasilenkia pirmyn. Jų veidai arti vienas kito. Ir sekančius žodžius rudis taria tyliai, bet labai aiškiai.

— Puiki mergaitė, gyvenanti Antakalnyje, vėlai grįžta namo. Taip, mes žinome, kad ji dirba vakarais ir sąžiningai grįžta nakvoti į melsvus namelius. Viena. Galite didžiutis — ji ištikima jums. Bet... miestas užtemdytas, o gatvelytėje akla tamsa. Jeigu dėl jūsų kaltės vieną vakarą ji nesugrįžtų...

Rudis atsilošia. Patenkintas žiūri į jauno vyro pirštus. Pirštų nagai baltesni už veidą. Taip stipriai jis suspaudė stalo briauną. Dabar rudis kalba, lyg ši tema jam būtų mirtinai įgrisusi. Tenka palaukti, kol apvalus žodis pasiekia klausytoją.

— Pasakysiu komplimentą. Mušimas ne per daug jus veikia. Vis dėlto atsiminkite, kad šis sportas... — parodo vagį duryse, — ... tai abėcėlės pirmoji raidė A. Jeigu mes pavartosime sekančias... Vakar aš mačiau mergaitę iš Antakalnio. Ji blondinė, jei neklystu. Ji nesidažo. Jai nedaugiau dvidešimties. Ji dar nemoka mylėti,

kas labai žavu retkarčiais. Sakysim, įvairumo dėliai, ir aš galiu susižavėti nemokančia mylėti mergaite.

Vyro pirštai nusilpsta. Jis ištisia rankas pirmyn, didelis kūnas susmunka ant jų, o galva nusvyra taip, kad išsidraikiusi garbana uždengia akis. Rudis keliasi. Atsargiai apeina stalą. Prieina iš užpakalio. Prieš vyrą ant stalo atsiranda popieriaus lakštas. Rankoje jis pajunta pieštuką.

— Čia jūs užrašysite spaustuvės adresą. Maždaug dvi valandas truks patikrinimas ir formalumai. Po dviejų valandų jūs eisite Antakalnio pusėn.

Rudis eina prie lango. Nusisuka. Stebi gatvę. Jaunas vyras pakelia galvą. Pataiso plaukus. Pasižiūri į riebią tardytojo nugarą. Į patenkintą savimi Führerį. Sukinėja pieštuką. Jau nori paliesti juo popierių. Petras Ko ... Nepaprastai sunku parašyti raidę P. Suprakaituoja kaktą. Jis nesąmoningai pasuka galvą durų pusėn. Ten, sienoje, kalendorius

1944 metai. Vasario 16

Kurį laiką jis nesupranta, ką tai reiškia. Labai artima diena, Vasario 16... Tuoj, tuoj... susivokia staigiai. Šventė. Jo tautos šventė. Mažytės tautos, didžiųjų užguitos. Dėl jos jis paaukoko save. Kybojo, štai ant šito vagio, kybojo tylėdamas iki pamišimo, kai smūgiai — liepsnos degino kūną,

Dar jaunas, stambaus sudėjimo vyras, nori verkti. Ilgai, ilgai. Ir kad švelni, moteriška ranka glostytų jo plaukus. Ir keletą paguodos žodžių pasakytų...

Atsileidžia įtemptas veidas, bejėgiškai atkritęs apatinė žiauna, jis be minties kelis kartus žiūri tai į kalendorių tai į pieštuką rankoje. Ne, ne, ne — kala širdis. Šitokią dieną! ... Šviesaus lango fone laukia riebi tardytojo nugara.

... Tamsų vakarą, kai ji suks pro šv. Petro bažnyčia...

...Paskui kiaurą naktį...

Naktį sekundės virs metais, o minutės šimtmečiais, kai jis raitysis karcery...

... Ir akloj tamsoj švies jo mergaitės plaukai, maža apgamėlė šalia nosies, tikrai gražiai išlenkta ausis ...

... O šalia jo mergaitės, štai šita, šita riebi nugara ...

Pieštukas neišlaiko. Tarkšteli ir lūžta. Rudis išgirsta. Jis lėtai sukasi nuo lango Nespėja. Įvyksta ko nesitikėjo abudu.

Ta kartą nustemba praeivis, Prašneka tylūs rūmai Šaligatvin išbyra stiklai. Iš antro aukšto krinta žmogus ant šaligatvio, apsiverčia, pasikelia, bėga. Bėga per tuščią aikštę, krypuodamas į šalis, kad jo nepašautų, kad ten, prie Neries, užmirštų fabrikų ir namelių raizgyne, išsikovotų išsigelbėjimą. Šuvių jis negirdi. Taip, kelis kartus jis mato šokančius žvyro akmenukus, vienas net cvenkteli per ranką. Niekai! Jau čia pat Neris. Čia jį nelengva bus rasti. Čia, čia... artėja išsigelbėjimas...

Sutemus, kai jis iškiša galvą iš kanalizacijos vamzdžio, pro debesis — tinklus narsto pablogęs mėnulis. Jaunas vyras išsitiesia, nupurto žemes, užverčia galvą, žiūri į savo dangiška bičiulį. Lūpos be garso meldžiasi.

— Tegyvuoja Vasario 16! Tegyvuoja Vasario 16!

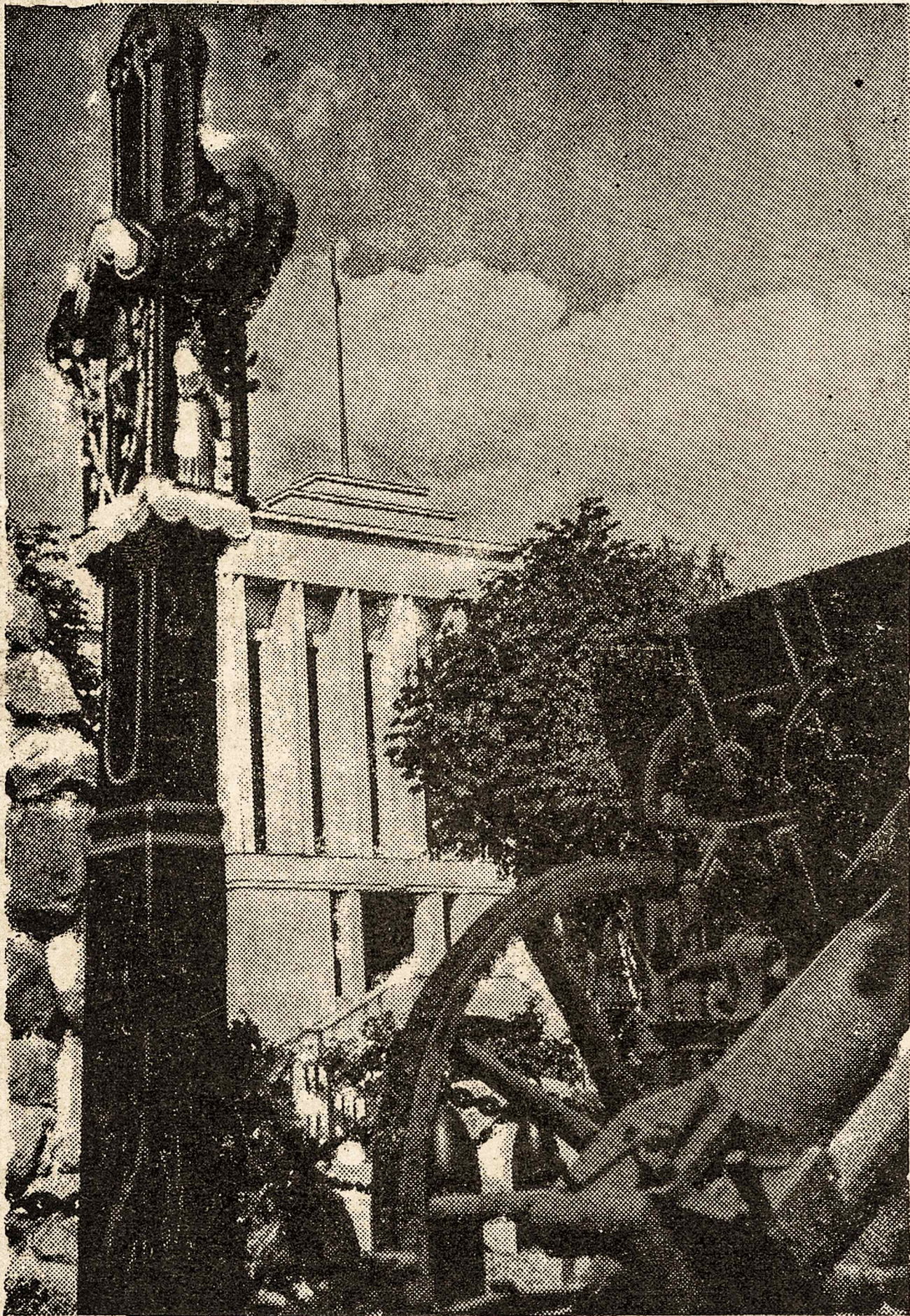
Dabar jis ramus. Perdėtai ramus. Belieka veikti. Atsargiai ieškoti draugų. Kaip nors įspėti mergaitę, kad ši vakarą jai nevalia grįžti į melsvus namelius Antakalnyje. Kad ši vakarą juodu bėgs. Ten, kur daugelis. Į miškus.

Rūmai Gedinino gatvėje tebestovi. Nebjaurūs, simpatiški pažiūrėti. Ir tylūs, tylūs, lyg niekas juose negyventų, lyg tušti būtų.

Lietuvos Valstybės Istorijos Bėgyje

1236 m. Did. Lietuvos kunigaikštis Mindaugas sujungia Lietuvą į vieną valstybę.
1253 m. Mindaugas karūnuojasi Lietuvos karalium.
1263 m. Nužudomas Lietuvos karalius Mindaugas.
1387 m. Lietuva priima krikštą.
1399 m. Lietuvos Did. Kunigaikštis Vytautas vadovauja kryžiaus žygiui prieš totorius prie Vorsklos.
1410 m. Did. Lietuvos Kunigaikštis Vytautas sumuša kryžiuočių ordiną prie Žalgirio.
1430 m. Miršta Vytautas Didysis.
1569 m. Lietuva pasirašo Liublino unijos aktą su Lenkija.
1779 m. Rusija, Austrija ir Prūsija pasidalina Lietuvos ir Lenkijos valstybę.
1793 m. Antrą kartą padalinama Lietuvos ir Lenkijos valstybė.
1794 m. Generolas Tadas Kosciuszka suorganizuoja sukilimą prieš rusų valdžią.
1795 m. Trečią kartą padalinama Lietuvos ir Lenkijos valstybė. Lietuva beveik visa ati-

tenka Rusijai. Tik kairysis Nemuno krantas — Prūsijai.
1812 m. Napoleonas užima Lietuvą.
1831 m. Lietuvos valstiečių ir bajorų sukilimas prieš caro valdžią.
1861 m. Lietuvoje panaikinama baudžiava.
1863 m. Antrasis sukilimas prieš rusų carą.
1865 m. Rusų valdžia uždraudžia lietuviams spaudą.
1883 m. Pasirodo slaptas lietuviškas laikraštis "Aušra", spausdinamas Prūsijoje.
1904 m. Vėl leidžiama lietuviška spauda.
1915 m. Vokiečiai užima Lietuvą.
1918 m. Paskelbiama Lietuvos nepriklausomybė.
1920 m. Lenkija pagrobta Vilnių.
1939 m. Sovietų Rusija gražina Lietuvai Vilnių.
1940 m. Sovietų Rusija okupuoja Lietuvą.
1941 m. Vokiečiai užima Lietuvą.
1944 m. Sovietų Rusijos kariuomenė grįžta į Lietuvą.

Karo Muziejaus kampelis Kaune

LAISVOSIOS LIETUVOS ATSIEKIMAI

Nepriklausomoji Lietuva atsikūrė 1918 metais savo tautinėse ribose 56.000 kv. km. plote. Tuo- se plotuose turėjome 2,5 milijonus hektarų dirba- mos žemės, 1,5 milijonus hektarų ganyklų; liku- sius 1,6 mil. hektarų sudarė miškai, nedirbamos žemės, upės ir ežerai. Ten gyveno 2,6 mil. žmo- nių: iš jų 76,7% žemdirbių, 6,4% dirbo pramonė- je, 3,6% prekyboje, 3,6% valdininkų ir 10,1% lasvų profesijų bei amatininkų.

Štai ir visas turtas, kuris sudarė laisvąją res- publika. Karo nualintas kraštas vos beišsimaitino. 42.000 sugriautų ir sudegintų trobėsių. Iškirsti ir išvežti miškai, apleisti ir sunykę keliai, suma- žėję pasėlių plotai. Daugelis vyrų buvo išsklai- dyti iš savo namų. Vieni grįžo iš Rusijos, kiti iš Vokietijos; daugelis visai nebeatsirado. Gyvulių skaičius sumažėjęs -- netekome 38% arklių, 48% galvijų, 44% kiaulių ir 39% avių. Bendri Lietu- vos plotuose padaryti nuostoliai siekė 2 milijar- dus litų. Buvo protų, kurie manė, jog Lietuva be svetimųjų pagalbos negalėsianti išgyventi.

Kaimynai gi iš visų pusių sten- gėsi kiek galima greičiau mūsų kraš- tą užimti arba bent jo dalį pasigrobt. Grūmėmės kaip milžinai į kairę ir į dešinę, ir apie 1921 metus pamatėme, jog namuose nekviestųjų svetelių jau nebeliko...

Karo žygiuose laisvę laimėjęs, garbe apsikaišęs, artojas vėl nužy- giavo plačiais ir derlingais laukais paskui tėvo žagrelę. Versdamas juo- das vagas ar pradalgę traukdamas, žmogus savo tėviškėje laisvai alsavo, galvos nenuleido ir neseikėjo savo kantrybės. Visi darbai buvo sau.

Dirvos, lietūs, saulė ir artojo dar- bas greitai priaugino javų maitinti miestams ir kaimui. Gyvulių trūku- mas per pirmuosius trejetą metų bu- vo išlygintas.

Lietuva tapusi nepriklausoma valstybe įsijungė į tarptautinę pre- kybą. Savo namams aprūpinti teko daug ko iš svetur nusipirkti ir kas nors į užsienį parduoti. Turėjome pa- veldėję paprastą javų ūkį su šiek tiek gyvos mėsos parduoti artimiausiam kaimynui į vakarus.

Grūdų kainos pasaulinėje rinko- je nuo 1925 m. pradėjo kristi ir vis smuko iki 1932 m. Lietuvoje buvo greitai suprasta, jog ūkininkas būda- mas tik sėjėju ir suvalytoju turės taip pigiai savo derlių parduoti, jog vos už triūsą tebus pamokėtas.

Bendromis jėgomis Lietuvoje griebtasi ūkis perorganizuoti. Žemės reforma sudarė tvirtus pamatus lygiau išskirstyti darbo pajėgas po esamus plotus ir žemdirbį palikti savininku jo dirbamuose laukuose.

Vėliau sekė ilgalaikio kredito organizavimas. Didžiausią ūkio ste- bukla, tačiau, Lietuva padarė perorganizuodama visą ūkio gamybą. Vietoje senoviško grūdų ūkio, dešimtmečio bėgyje įkūriamos visiškai naujos ir greitai išplečiamos naujos šakos: kiaulių ūkis, pieno ūkis, paukščių ūkis ir linų ūkis.

Gyvulininkystės gamyba padidėjo tris kartus lyginant su 1914 metais. Kiaulienos eksportas pa- kilo iki 25.000 tonų, už 58 milijonus litų į metus. Galvijienos būdavo išvežama iki 10.000 tonų už 30 milijonų litų į metus; paukštienos už 8 mil. litų. Penki nauji skerdimų fabrikai Aleksote, Šiau- liuose, Panevėžyje, Tauragėje ir Klaipėdoje pas- kersdavo po 5-6.000 bekoninių kiaulių į savaitę. Visame krašte veikė tankus ir gerai paskirstytas supirkinėjimo punktų tinklas. Ūkininkai turėjo sa- vo spaūda, visi ją skaitė ir ten rasdavo skelbi- mus, kur kada ir kas reikia vežti parduoti.

Antras panašus milžiniško masto planas buvo pravestas ūgdant pieno ūkį. Visoje Lietu- voje buvo įsteigta 2000 pieno nugriebimo punktų. Didelis skaičius kontrolinių punktų registravo melžiamųjų karvių pieningumą ir pagal tai darė veislių atranką. Nugriebimo punktai patys, arba pristatydami į didesnes garo pienines, grietinę perdirbdavo į pirmos rūšies eksportinį sviestą. Pieno ūkio kilimas matomas iš šių trijų palyginimų:

1925 metais išvežta sviesto už 7 mil. Lt.

1931 metais išvežta sviesto už 47 mil. Lt.
 1938 „ „ „ „ 54 „ Lt.

Pieno nūgriebimo punktai tap pat supirkinėdavo ir šviežius kiaušinius, kurie Kaune šaldytuvuose būdavo rūšiuojami, tikrinami ir paruošiami pakrovimui į laivus. Pav. 1918m. tokia tvarka iškeliavo į užsienį 60 milijonų kiaušinių už 7 mil. litų. Vietos suvartojimui tik Kauno šaldytuvuose nuolat stovėjo 2 mil. kiaušinių pereinamoje atsargoje.

Panašiai buvo perorganizuotas linų pristatymas ir išvežimas. Valdžios įkurtoji Linų Kontrolė tikrino kainas gaunamas už linus užsienyje ir privalomai nustatinėjo kainas, kurias nemažesnes už pripažintą rūsį supirkinėtojai turėjo išmokėti ūkininkui. Rūsijų pavyzdžiai su naujausiomis kainomis būdavo iškabinama supirkinėjimo punktuose ir Linų Kontrolės specialistai nuolatos kontroliuodavo, kad tie nuostatai būtų tikrai pildomi. Aštuoniolika linų fabriku visame krašte apdirbdavo dar kartą perrūšiuodami pagal eksporto sąlygas arba dar geriau apdirbdami patį pluoštą ir pakulas. Kiekviena siunta į užsienį būdavo patikrinama kontrolės, ar ji tikrai atitinka pažymėtą ir parduotą rūsį. Dėka tokios organizacijos linų pasėlių plotai pasiekė 90.000 hektarų, o pajamos iš jų už 20.000 tonų, pakilo iki 40 mil. litų į metus.

Taip padidėjus gamybos apyvartai buvo pataisyti visi svarbieji keliai: 6000 klm. I-os rūšies ir 8710 klm. II-ros rūšies vieškelių tapo išžvyruoti 1751 klm. plentų atremontuoti iš pagrindų ir pastatyta nauja ir moderniška autostrada nuo Kauno iki Palangos, t. y. garsusis Žemaičių plentas; sujungta pro Babtus plentą Panevėžys su Kau-

nu. Pastatyta nauji geležinkeliai Kazlų Rūda — Mariampolė 48 klm. sujungę Kalvariją ir Alytų su Kaunu. Per Žemaitiją pastatyta naujas geležinkelis nuo Amalių iki Kretingos 112 klm. sutrumpinąs susisiekimą su Klaipėdos uostu. Modernizuotas pats Klaipėdos uostas pastatius ten naujus molus, baseinus, ir naujus sandėlius. Pagilintas ir susiaurintas pats Nemunas padarant nuo krantų vagoslink pilimus (būnas), kad laivai galėtų geriau plaukioti.

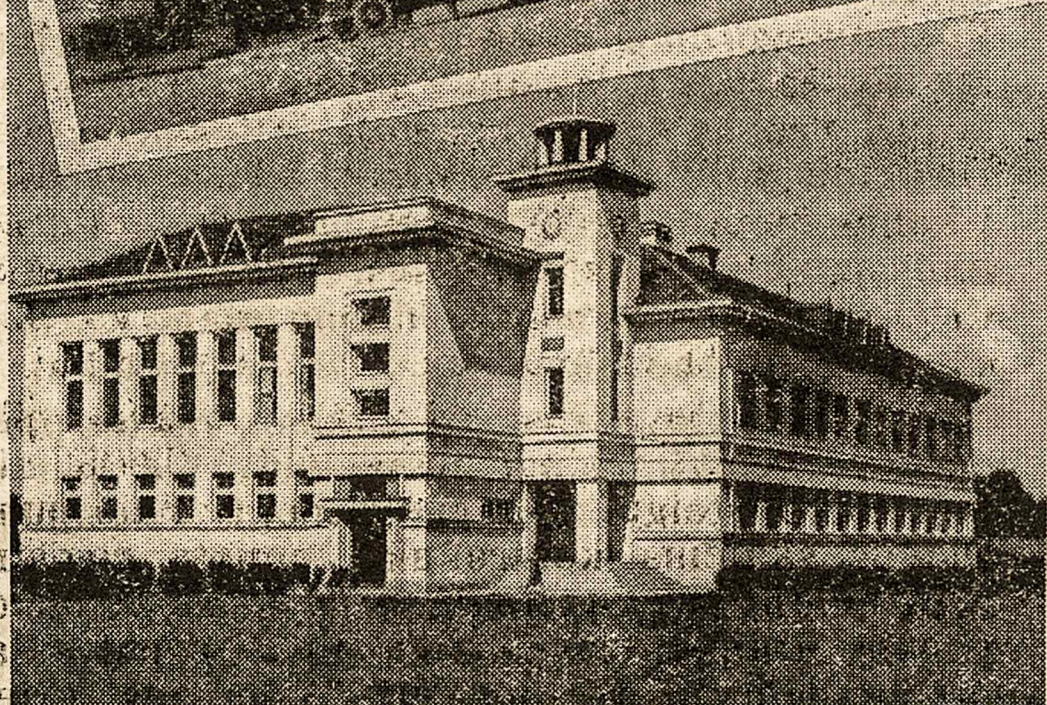
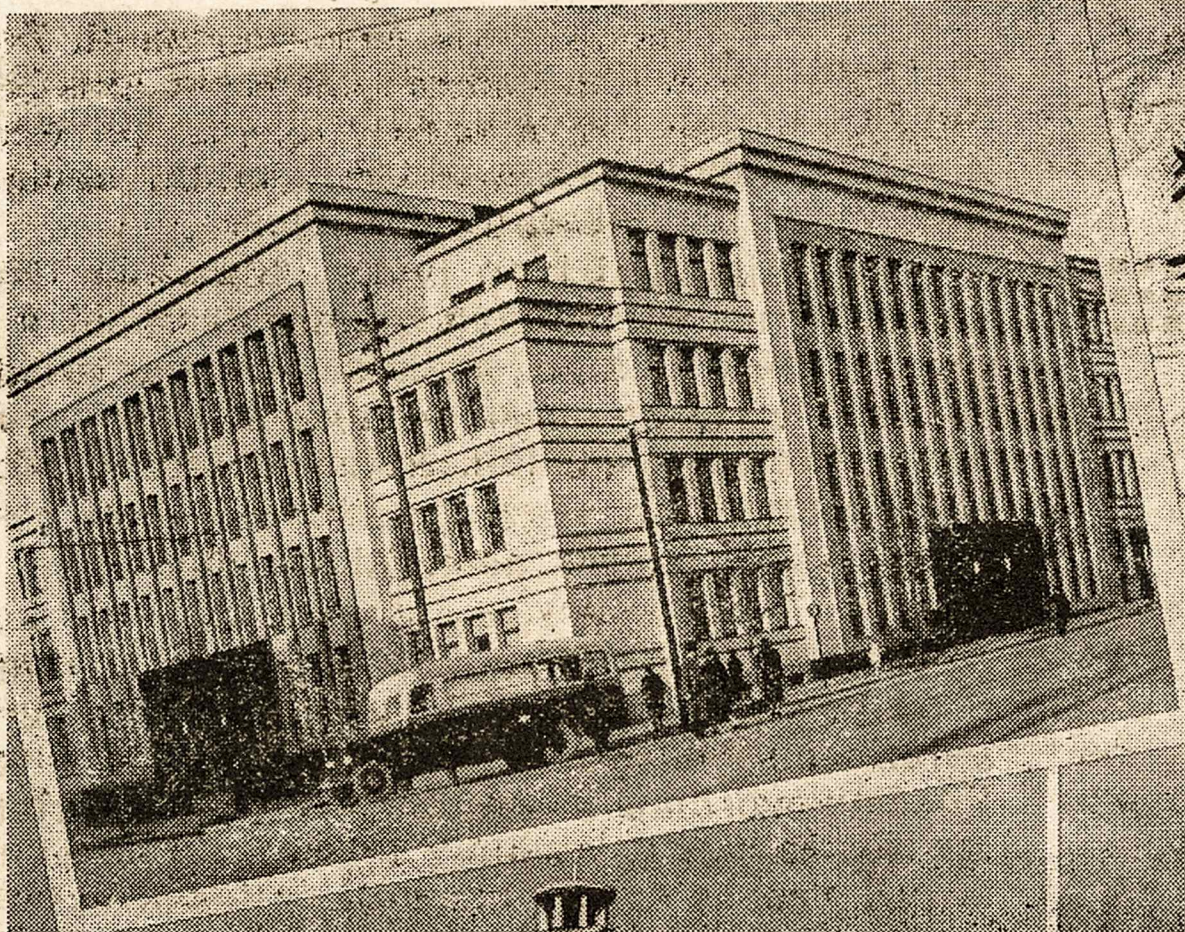
Ūkio gėrybėms pervežti tapo įkurta savas tautinis laivynas su dvylika jūrinių laivų.

Miestai išsigrindė gatves ir aikštes tašytas akmenimis, betonu ar meksfaltu. Krašte atvėrė duris tūkstančiais liaudies mokyklos (privalomas pradžios mokslas!), po jų kiekvienoje apskrity gimnazijos, specialinės amatų, prekybos, ūkio ir namų ruošos mokyklos švietė mūsų jaunimą. Du universitetai, Žemės Ūkio Akademija Dotnuvoje, Prekybos Institutas, Muzikos ir Meno Aukštosios Mokyklos, Valstybinis Dramos Teatras ir Opera prieinami liaudžiai pigiais bilietais. Ant kiekvienų 500 asmenų vienas aukštųjų mokslų studentas! Puikiai veikiantis traukinių tinklas. Sava kariuomenė. Oro susisiekimo linijos.

Žemės ūkio statybai apskrityje buvo statybos inžinierius, kuris teikė standartinius statybos planus ir sąmatas nemokamai.

Visam tokiam sudėtingam ir jau gerai pažengusios valstybės aparatui išlaikyti Lietuva sugebėjo užgyventi pinigų. Lietuva kas metai parduodavo užsieniams maždaug už 225 milijonus

(Perkelta į 19 pusl.)

Lietuvos statyba 1918-1940 m. 1. Kauno apskr. Valdybos rūmai. 2. Pradžios mokykla (Aleksandras Stulginskis). 3. Nauja ūkininko sodyba.

LAISVĖS KOVOTOJAS

Drėgname rusyje, tarp įvairaus seno laužo, netvarkingai sumesto kampuose, judėjo keletas figūrų. Menka, mažos lempelės šviesa neleido gerai išžiūrėti jų veidų. Jie tyliai, tik pašnabždomis persimesdami vienu kitu žodžiu, sklaidė baltus popierio lapus. Vienas sukė kažkokios primityviškos mašinos rankeną, kitas tepė juodus dažus, dar kitas dėliojo jau atspausdintus lapus. Jų tamšūs stambūs šešėliai judėjo ant rusio sienų lyg tylūs padėjėjai.

— Petrai, tu dabar pasuk šitą velnio mašiną — sušnabždėjo tas, kuris sukė rankeną.

— Tepk dažais geriau volą, bet ne savo nosį. Pasirodytų koks vokiečių tai jau neišsisuktum. Nosis išduotų. Taip ir žūtum dėl savo nuosavos nosies.

— Nešauk velnio iš peklos; ateis pats.

— Vyručiai, toks darbas jau man iki gyvo kaulo įgriso. Su rotatorium daug ko neišdarysi.

Duryse pasigirdo stuktelėjimas ir kažkas sukosėjo. Tai buvo sutartas ženklas, todėl vienas dirbusių atidarė duris. Jose pasirodė jaunas vy-

ras ir susilenkdamas įlindo per žemas duris.

— Na, kaip eina?

— Eit eina, bet labai jau pamažu. Kaip vokiečiui prie Maskvos. Ech kad taip kokia mašinėlė. Nors ir pati mažiausia.

— Mašina bus rytoj. — linksmi pasakė atėjęs, — O dabar, pasiskubinkim, nes rytoj vienas išvažiuoja į Telšius. Reikia nugabenti bent porą šimtų laikraščių.

Visi sujudo ir puolė klausinėti. Iš kur gaus? Kaip? Bet šis tik pridėjo pirštą prie lūpų.

— Būkite čia rytoj antrą valandą.

— Naktį?

— Ne. Dieną.

— Dieną? Juk visi matys.

— Juo geriau, — buvo trumpas atsakymas.

Rytojaus dieną jau pusvalandį prieš antrą valandą vyrai buvo rusyje. Nekantriai laukė žadėtosios mašinos. Buvo neramūs ir įvairiai spėliojo. Atvež ar neatvež? Kaikuris ir piktelėjo, kad viskas taip paslaptinai daroma, net ir jiems nieko nesakant. Laikrodis rodė dvi. Praėjo dar dešimt minučių. Dar penkiolika. Prie lango sutrinkėjo vežimo ratai ir sustojo. Pora vyrų tuojuo išsoko iš rusio. Čia stovėjo vežimas, o jame riogsojo kažkas apdengta.

Vienas, du, trys. Mašina tyliai ir greitai buvo perkelta į rusį. Tuojuo griebėsi darbo Neilgai trukus nedidelė spaudos mašina stovėjo parengta darbui. Tik dabar visi atsminė mašinos pristatytoją Juozą.

— Kur tu ją gavai?

— Kaip atvežei?

— Pasakok, po šimts perkūnų!

Juozas tik šypsojosi ir atrodė norėjo dar labiau įerzinti vyrų smalsumą.

— Atvežti nebuvo sunku. Arklys vežė. Bet suorganizuoti buvo sunkiau Nesakiau jums nieko. Nepykit už tai. Norėjau, kad reikalas nepasklistų. Žinoma, ir dabar viskas turi likti tarp mūsų.

Vyrai tik linktelėjo galvomis.

— Taigi, štai kaip įvyko. Kaip jūs žinote, vokiečiai turi paėmę savo žinion valstybinę spaustuvę, o kartu ir kitas, kažkada buvusias privačias spaustuves. Daug mašinų dabar neturi darbo ir buvo suvežtos į sandėlį. Neturėjo darbo ir ši, kurią čia matote.

— Dabar turės nemažai — nusijuokė kažkuris.

— Taigi, nutariau vieną mašiną čia atgabenti. Bet kaip? Prie sandėlio durų nuolat stovi sargybinis su šautuvu. Reikėjo ieškoti kitų kelių. Uosčiau, uosčiau ir suradau vieną gerą prietelį, kuris tarnauja valstybinių spaustuvių direkcijoje ir turi progos sukinėtis netoli paties direktoriaus. Direktorius išeina pietauti. Mano prietelius, šmukšt, į kabinetą ir iš stalčiaus išima raktus, Po kelio likos minučių aš su kitu prieteliu bėgam į sandėlį. Atrakiniu spyną ir atiduodu raktą, kuris greičiausiai nugabenamas atgal. Spyną paskui galima ir be rakto užspausti. Žinoma, raktas perduodamas sargybiniui nematant, kuris čia pat stovi ir į mus žiopso. Bet mašina sunki. Vienam į vežimą neįkelti. Čia ateina į pagalbą malonus sargybinis. Jis padeda įkelti mašiną ir klausia ar ir kitas vežiu. Bet nuduodu vokiškai nemokąs ir tik sakau: "Ja, ja". O paskui jau labai lengva buvo.

Vyrai pagriebia Juozą ant rankų ir norėtų jį aukštai iškelti, tik žemos rusio lubos jiems to neleisdžia.

J. Aistis.

■ ■ ■ ■ ■ Vasario 16 ■ ■ ■ ■ ■

Neplevėsvos, kaip būdavo, trispalvė,
Ir aikštėna jau nesirinks minia...
Kaip slobinai, tarytum, devyngalviai
Žiauriai nagais užgniauzė krūtines.

Bet Tu save sutramdyti mokėjai,
Nelaimėse vis išdidi buvai
Ir vilties kupina šventai tikėjai —
Nesužavėjo svetimi dievai

Tiktai, lyg Nemunas prieš varant ledą,
Ramiai tikėdama sukaupti jėgas —
Ateis diena, ir Tu atgausi žadą,
Ir Tavo galios priešas nusigąs

Ateis diena — patvinsi, neši, griausi
Ir visą dumblą šluosi į krantus...
Tau atsivers, kaip krikštolas tyriausis,
Gyvenimo akiratis platus.

Suplevėsuos, kaip būdavo, trispalvė,
Ir aikštėna vėl virs minių minia —
Sutraiškinsi Tu šliužą devyngalvį,
Kur šiandien gnaužia mūsų krūtines

Grenoblis, 1940-12-7.

VASARIO

16

IŠ PETRO BABICKO POEMOS

NELYDĖK MANĖS, O MYLIMA MERGELE,
GAL DAR GRIŽIU, GAL SUGRĖŽIU Į NAMUS;
JEI IR TAU, KAIP MAN ŠIANDIENA, ŠIRDĮ GELIA,
NELIŪDĖK, MATAI JUK AS RAMUS.

MŪSŲ DIENOS, KAIP TOS JUOSTOS RAŠTAS,
KURIA, NORI MAN TU DOVANOT.
EINAM GINTI MŪSŲ MIELO KRAŠTO,
LAISVĖ LIETUVAI MES EINAM IŠKOVOT.

NEMUNAS BANGUOJA MUMS PO KOJOM,
KA, KALBI, MERGELE, TYLIAI MAN?
VISA NŪN TĖVYNEI MES AUKOJAM,
TAT IR EINAM ŽYGIN TOLIMAN.

MERKIAS GESTANTIS DANGUJ SIETYNAS,
GREIT PRAVIRKS ŽEMELĖ NUO RASOS;
GAL TAS ŽYGIS BUS JAU PASKUTINIS,
LAISVĖS ŽYGIS, LAISVĖS IR TIESOS.

DAUG ARTOJŲ KOVOJO IR KLUPŲ,
NĖRA KAM JU RAMINTI PAGUOSTI;
KRAUJAS ŽYDI PRIE STINGSTANČIŲ LŪPŲ,
KRUVINA DOVANOTOJI JUOSTA...

ŠYPSOS VEIDAS... JO VEIDAS, KAIP SAULĖ,
TIKTAI JUODVARNIAI LESA AKIS;
NEMATYS JAU DAUGIAU JIS PASAULIO,
IR MERGELEI MYLIU NESAKYS.

NEBEGRĖŽ DAUG JAUNŲ BERNUŽĖLIŲ,
PAVADUOTI SENATVĖJ TĖVŲ;
JU MIRTIS TIK TĖVYNE, PRIKĖLĖ,
O JAI GINTI DAR LIKO GYVŲ.

ARTOJAI ARIA, DAINIAI PINA ŽODŽIUS,
NURIMO AUDROS JŪROJ;
ŠIRDIM MATAU TĖVYNĖS MIESTUS, SODŽIUS
IR VIS DAR ŽIŪRIU ŽIŪRIU.

ŠIRDIM MATAU KOVAS, LAIMĖJIMUS,
MATAU KARIUS KITUS;
ATSIMENU TADA KAS GALVAS DĖJO
UŽ AŠTUONIOLIKTUS METUS.

TADA JUOS PAKASĖM Į ŽVYRĄ,
KUR TĖVAS LAUKA, ARĖ;
TIKIU: IR VĖL PAKILS DIDVYRIAI
ŠEŠIOLIKTĄ, VASARIO!

Praėjo nedaug laiko ir iš mašinos pradėjo eiti jau gražūs, net lietuviška trispalve papuošti, puslapiai. Laikraštis sklido po visą Lietuvą. Žmonės skaitė jo viršelyje atspausť vardą: "Laisvės

kovotojas", ir sakė:

— Taip. Jis tikrai kovoja dėl Lietuvos laisvės.

Pranas Daugailis

AŠ LAUKIU NAUJO PERGALĖS PARADO

Vakarų alijantų armijos gretose rudiesiems diktatoriams sutrupinti dalyvavo nemažas būrys šaunių Lietuvos vyrų. Daugiausia jų buvo, patekusių įvairiais būdais ir dėl įvairių priežasčių, Prancūzijos užsieniečių legijone -- Légion Étrangère. Čia vienas lietuvis, kovojęs francūzų pusėje, aprašo paradą Paryžiuje, kurį priėmė generolas De Gaulle.

-- La compagnie debout! -- rėkia vaikščiodamas po kambarius kuopos seržantas ir kelia mus visus iš saldaus miego.

-- Rassemblement a sept heure et demi pour défilé, -- sušuko storu balsu, eidamas į mūsų kambarį. Aš net nustebau tokiu tvirtu mūsų seržanto balsu ir jo naujutėlė balta legijonieriaus kepure. Juk anksčiau, dar prieš mėnesį laiko, jisai bijodavo mums tvirtesniu tonu sakinio išrėžti. Mat, tada buvom fronte O šiandien Europoje jau taika, nutilo sproginėjimai, o mes, pakeitę fronto rūbus į šaunią paradinę uniformą, atvykome Paryžiun atžymėti pergalės dieną paradu.

Ir prisiminiau tada anuos laiškus, dar laisvoj Lietuvoj kada, svajojau, kaip kuone kiekvienas jaunas gimnazistas, pamatyti gražųjį Paryžiaus miestą, pasidairyti jo mandrybių, užlipti į pačią viršūnę Eiffelio bokšto, apžiūrėti Louvro meno vertybes ir dar daug, kitų dalykų.

Taip besvajojant pajutau, kad kažin kas baksnelia man į šoną su kietu daiktu.

-- Ma fois, tu dors encore? -- išplėtes akis žadina mane lovos kaimynas, kuris, norėdamas išlieti pyktį, kad negali atrišti batė mazgo, gerokai stuktelėjo su šautuvėlio boužele į pašonę.

Šokau greitai iš lovos, ištraukiau iš po šieniko naujutėles amerikoniškas kėlnes, nusikabinau nuo virvės mundierių, skersa akim žvilgtelėjau į savo šautuvą, kuris šiandien taip blizga ir, negailėdamas amerikoniško muilo, nusiprausiau kaip pridera "senam" legijonierui. Netrukus kuopos seržantas mus surikiavo, ir, su pakelta nuotaika, žygiavom métro link.

Oras ir gyventojai buvo puikūs. Graži birželio saulė negailėjo savo spindulių, kuriuose kaip sidabru žibėjo mūsų šautuvai, blizgėjo durtuvai. Būreliai paryžiečių stovinėdami ant šaligatvių kėlė mums ovacijas, plojo delnais, šaukė, merginos mėtė gėles. Jaučiausi gana prasitai, norėjosi pasakyti: "ką čia jau... mes... lietuviai... tai jau..." Bet staiga pradėjome leistis laiptais žemyn, į métro. Čia vėl neįprasta: sienos įvairiais plakatais nukabinėtos, paradinį dėmesį blaško métro užimas, vagonų dundėjimai, traukinio konduktoriaus pyptelėjimai: "Partout il faut se dépêcher!"

Štai ir atvykom. Iš métro. Žvilgtelėję pirmiausia į savo batus, ogi pusė tepalo nuėjo, mat mūnindžiojo, gi anksčiau taip blizgėjo! Antras žingsnis krito į šonus. O-ho-ho! Kiek čia kariuomenės, kovotojų susirinkę. Visi jie žiba, gražiai atrodo! O mes einam ir einam. Mano kaimynas šalia manęs aiškina vokiskai, kad čia esame

V. Skripka

NAUJA BUITIS

Šiandien ūkanos gaubia mūs gimtąją žemę; Ir bočių namai pasiliko su užkaltais langais. Maskoliai jos sūnus į Sibirą tremia, O motinos verkia ties sūnų kapais.

Kai pūgos pakyla ir vėjai vaitoja — Širdis oi nerimsta, vis plaka smarkiau; Mačiau kaip tironas mūs brolius kamuoja, Iš skausmo nekartą graudingai verkiau.

Ir klausiu kada mums vėl laisvės saulutė tekės, Nuplaus raudonąsias dėmes nuo baltos drobės, Kai laisvon ateitin žygių dainos lydės --

Bet palikim neviltį ir kančią pamirškim, Į ateitį žvelkim blaiviom akimis Išvysime greit, kaip kalėjimai virsta, Ir nežinion grimsta engėjai svetimi.

jau "auf Champs Elysées". Tolumoje matyti Arc de Triomphe.

Greitai prasidės paradas. Besidairydamas a droite et a gauche, pamačiau, kad pirmoje gretose stovi ir visai rimtai nusiteikia padui mano gerai žinomas seržantas, lietuvis, kuriam tačiau nesiseka nukąsti išlindusį siūlą iš rankogalio, kas labai trukdo rimtai kario išvaizdai...

Bet galų gale komanda "gardez -- vous" ir visų dėmėsų nukrypsta bataliono vado linkui. Kreiva akim matau, muzikontų viršininkas kapelmeisteris irgi laukia komandos pradėti maršui groti. Galų gale išgirstam komanda, ilgą ir kietą: "Pour défilé en avant march". Kaip kirviu nukirto.

Metėm visi kaip vienas dešinę koją į priekį ir prasidėjo didysis birželio 18 d. paradas. Orkestrai pučia dūdas, o aš norėdamas pralenkti savo bendrakovotjus ir prisiminęs Lietuvos kariuomenės paradas, kada būdavau tik žiūrovu, dariau savo judesių kritiką ir stengiausi žygiuoti kuo geriau.

O dvasioje dėjosi visiškai kas kita. Tie begaliniai šūksmai, ovacijos, gėlės, viršum galvų skutančiai pralekiančių lėktuvų duzgis, dūdų orkestras blaško visą dėmesį, galvoje darosi vinegretas. Laimingu atveju rikiuotėje buvau pats kairysis sparnas, tai visa greta turėjo prie manęs taikintis, o ne aš prie jų. Artėja Arc de Triomphe, — mūsų žingsniai tvirtėja...

Atmintyje praskriejo visa mano legijonieriška istorija. Prisiminiau tą dieną, kai žengiau pro "bureau de recroutement" duris, kaip atsidūriau fronte. Po to, kautynės, daug kautynių — och, och! — Vokietija, Reinas, Dunojus, Austrija, dabar Paryžius. Visgi sklandžiai supliekėm bošus!

Grijtame... Štai tolumoje Respublikos aikštė. Didžiulė minia supa aukštą generolą, to parado kaltininką. Visų akys sužibėjo, kai orkestras pradėjo groti "Boudin" (legijono maršas). Aš vėl išsitempiau ir drausmingai, rimčiausia išvaizda pražygiavau pro generolą pro didžiulę minią svečių, kurių tarpe buvo net arabų sitonais ir šilkinėm turbanom apsirėdžiusių.

Artėja paradui galas. Jau greitai pasuksim į savo būveinę. Žingsnis pasidarė lėtesnis, įtem-

LIETUVIAI AUSTRALIJOJE

Apie pora šimtų lietuvių yra nuvykusių iš Vokietijos Australijon. Uždirba ten apie pusšesto anglų svaro per savaitę. Sutaupyti esą galima apie du svarus per savaitę, kas sudaro apie porą šimtų cruzeirų.

Nuvykusieji turi pasirašyti darbo sutartį dvejiems metams dirbti ten, kur nurodys valdžia. Daugumas siunčiama į miškus medžių kirsti ir į druskos kasyklas

Jau pačioje pradžioje jaučiama stipri nutautinimo politika. Dar esant emigracijos stovykloje mokoma anglų kalbos. Skirstantį darbovietes stengiamasi sumaišyti tautybes. Tuo norima priversti greičiau pradėti vartoti tik anglų kalbą. Esant dideliam butų trūkumui, daugelis turi apsigyventi barakuose ar palapinėse.

Nuvykusieji lietuviai turėjo savo chorą, tautinių šokių grupes, krepšinio komandą, kuri sėkmingai lošia su australiečių komandomis. Tačiau kultūrinei veiklai sąlygos nepalankios, nes lietuviai išsklaidyti po plačias apylinkes.

Sidney mieste jau iš seniau veikia Lietuvių Sąjunga su keliasdešimt narių. Veikimas dėl nepalankių sąlygų yra silpnokas.

pimas mažesnis. Ir tada vėl jaučiau, kad ateis rytojūs, tas paprastas kasdieniškas rytojūs, kad tie žmonės, kurie mums kėlė tokias griausmingas ovacijas, kurias greit visi užmirš rūpintis savais reikalais savomis bėdomis ir džiaugsmais.

Tada man lyg šaute šovė į galvą mintis, kad vis dėlto nepasiekiau ko norėjau... Nesakydamas niekam nieko, širdyje nutariau. - niekas yra šiaudien tos visos ovacijos, kurias mes girdime iš svetimų lūpų! Šlamštas yra tos gėlės, kurias nešame ant savų krūtinių ir kurios svetima ranka, lyg iš paguodos, mums čia buvo mėtomos! O taskraštai, už kurių mes kovojome ir kuris mums nenori pripažinti mūsų lietuviškos tautybės!? Viskas, kas šiandien įvyko, mums yra niekas!

Tada, kada petys į petį mes, lietuviai, žygiuosime pro lietuviškus paprasto beržo vartus, lietuvišką kaimą, miestelį ant lietuviškos žemės, kada mus sveikins graži ryto aušra ir mūsų tėvynės laisvės Varpas, - tada, tik tada, mes galėsime pasijusti laimingais, būsim patenkinti savo žygdarbiais, nes žinosim, kad laimėjo visa ir visuotinė laisvė, o ne tik jos karikatūra!...

Grįžus į mūsų dalinio patalpas, padėjau šautuvą jau apdulkėjusį, į kamputį ir pagalvojau:-

"Dar bus vėl kada nors tokia pat istorija... Karas, o po jo paradas. Tik jau ne čia, o ten!..." Ir instinktyviai mostelėjęs pirštu į rytus. baigiau valyti nuo uniformos didžiojo pergales parado dulkes...

J. DOČKUS

Mažiesiems

VIKTORAS ŠIMAITIS

Gimtinė

Laukai ten dainuoja,
Upeliai sapnuoja
Šaly, kurioje aš gimiau.
Pušelės, kaip rutos
Nuo vėjo linguoja
Ir kopja aukščiau, vis aukščiau.

Graži ta šalėlė,
Kaip tulpė auksinė,
Kaip žiedas tyrų vandeny.
Ji — pasakų žemė,
Ji — mano gimtinė,
Ją dieną ir naktį menu.

O kaip tenai puikiai
Lakštingalos gieda,
Padangėj kaip žydra, šviesu...
Dievuli, iš skausmo
Man ašaros rieda,
Nes aš nebe ten jau esu.

AUTO RATAI GREITAI SUKAS,
LEKIA BARBĖ IR PETRUKAS.
Į GIMTINĖ, PAS SAVUS,
KUR VISŲ ŠIRDIS ATBŪS.
LIETUVON KAI PARVAŽIUOSIM,
MES LAIMINGI VĒL DAINUOSIM.

Juodbėriai, galvas aukštyn,
Vilko maršą drožkit kojom.
Likit sesės, mes išjojam.

Jungtinės Baltijos valstybės

Stocholm (LAIC) — Žinomas latvių veikėjas F. Cielens "Latvju Zinos" skiltyse (NNr. 95-96) nagrinėja "Baltijos Federacijos" klausimą. Reikalą susijungti jis pagrindžia visų trijų valstybių saugumo ir ūkiniais sumetimais ir teisingai tvirtina, kad 6 milijonų žmonių sutelktos pastangos būtų sėkmingesnės ir tų kraštų vaidmuo būtų daug reikšmingesnis pasauliniam gyvenime.

Autorius patiekia ir konkretų planą. Pirmiausia, Baltijos Federacija — "Jungtinės Baltijos Valstybės" — turinti būti pagrįsta laisvės ir lygybės principais. Toliau, ji turinti būti paremta dviem dėsniais: (1) kiekviena valstybė federacijos labai išsižada savo suverenumo dalies; (2) nežiūrint, kad Estija turi 1.2 mil. gyventojų, Latvija apie 2 mil., Lietuva apie 3 mil., federacijoje visoms trims valstybėms suteikiama visiška lygybė.

(1) Kiekvienoje valstybėje veikia tų kraštų tautiniai seimai, renkmi visuotiniu, tiesioginiu, lygiu ir slaptu balsavimu. Šie seimai išrenka po 10 atstovų į "Bal-

tijos Federalinę Tarybą", vyriausiąją jungtinės valstybės organą.

(2) Baltijos Federalinė Taryba renka trims metams federalinės valstybės prezidentą ir du viceprezidentu. Prezidento ir viceprezidentų pareigos kas trys metai iš eilės atitektų estui, latviui ir lietuviui.

(3) Federalinė Taryba renka "Federalinę Valdybą" iš 9 asmenų, po tris iš kiekvieno krašto piliečių. Toji valdyba būtų vykdomuoju organu ir jos nariai vadintusi ministeriais. Jie turėtų po du pavaduotoju. Jei, pav. kuriuo metu užsienių reikalų ministeriu būtų estas, tai jo pavaduotojais būtų lietuvis ir latvis.

(4) Sudaromos šešios federalinės ministerijos; užsienių, krašto apsaugos, žemės ūkio, finansų, susisiekimo ir teisingumo. Šios ministerijos savo planus įgyvendintų per atskiras tautines ministerijas.

(5) Užsienių politikoje Baltijos Federacija veiktų kaip vienas suverenų vienetų. Pasiuntinius

užsieniuose akredituotų federalinė vyriausybė, prie kiekvieno pasiuntinio priskiriant po du patarėju. Kas 3 ar 5 metai pasiuntiniai iš eilės keistusi pagal tautybes: lietuvis ministeris keičiamas latviu ar estu, ir t. t.

(6) Sudaromas federalinis Vyriausiasis Tribunolas iš 9 asmenų, kurs veikia Baltijos Federalinės Tarybos priežiūroje. Federalinis Tribunolas sprestų trijų federacijos narių tarpusavio bylas ir aiškintų konstituciją.

Autorius pastebi: "Vienas kitas, pasiskaitęs šias mintis apie Baltijos Federaciją, patrauks pečiais. Utopija! Tai gryna svajonė, neįgyvendinama! Suprantama, valstybės pamatų tiesimas nėra lengvas darbas. Tai yra sunkus, painus kolektyvinis uždavinys. Baltijos Federacijos sudarymo reikimą jau 1943 ir 1944 metais kėlė Latvijos Vyriausioji Taryba ir nustatė tam tikras tuoklausimu tezes. 1944 m. Latvijos Vyriausioji Taryba vedė pasitarimus su lietuvių ir estų pasiūlymų pogrindžių centrais, kad bendrai aptarus Baltijos Federacijos problemą. Jau laikas kelti ir nagrinėti šį klausimą plačioje latvių visuomenėje ir draugiškai jį svarstyti su estais ir lietuviais".

Didžioji dvasia

Visa eilė paskutiniojo dešimtmečio tamsių darbų, kurie taip gausūs buvo pasaulyje, sausio m. 30 d. buvo apvainikuoti indų tautinio atgimimo tėvo nužudimu. Mahatma Gandhi. Kurio tikras vardas buvo Mohandos Karamshand Gandhi, teisingai indų buvo vadinamas "didžiąja dvasia". Jo šviesi asmenybė, nesutepta jokiom politinių kombinacijų nešvarybė, buvo tapusi indų laisvės sąjudžio simboliu, o plačiame pasaulyje buvo nenuilstamos kovos ir savęs atsižadėjimo pavyzdžiu. 250 milijonų indų jį laikė tikruoju savo tėvu.

Gandhi gimė 1869 m. Bombejaus provincijoje Cathiawar. 8 metų amžiaus buvo sužadėtas, o 12 metų vedė. 17 metų jau įstoja į universitetą, kurį baigęs tęsia mokslus Anglijoje. Kaip advokatas išvyksta į Pietų Afriką, kur dvidešimt metų kovoja dėl savo tautiečių teisių sulyginimo. 1914 m. grįžta į savo tėvynę ir imasi kovos prieš anglus už Indijos laisvę. Tačiau jo kovos priemonės buvo visiškai naujos, niekieno dar nebandytos. Jis paskelbia taikiąją kovą, be ginklų. Įkuria Pan — hindu Kongresą, kuris išrenka jį savo prezidentu. Anglai jį suima ir nuteisia 6 m. kalėjimo, tačiau po dvejų metų priversti jį paleisti. Po keletos metų jis vėl eina į kalėjimą; tačiau 1931 m. jo kova apvainikuojama Delhi paktu, kurį pasirašo anglų vicekaralius ir Gandhi kuriuo didesnė dalis civilinės valdžios pereina į indų rankas.

Gandhi visados buvo tiesus ir nevengė pa-

sakyti teisybę anglams į akis; Pavyzdžiui, kad ir druskos pardavime. Anglai Indijoje turėjo druskos monopolį ir pardavinėjo druską 1.600 kartų brangiau negu Europoje. Gandhi kvietė indus pasyviai priešintis, ir jie trukdė anglų transportą guldami ant geležinkelio bėgių, bet niekados nežudė. Kova be kraujo. Tokia jau buvo Gandhi taisyklė.

Prasidėjus antrajam pasauliniam karui, atrodė kad atėjo geriausia proga Indijai išsikovoti laisvę. Bet Gandhi kalbėjo: "Indijos laisvė ateis vėliau ar anksčiau, bet jeigu Anglija ir Francūzija žus ir fašizmas apims Europą, kas mums garantuos laisvę? Ir mokė indus, kad nereikia smeigti peilio priešui į nugarą. Nuolatos dėvėjo prastus, namie austus drabužius, nepakeisdamas jų net važiuodamas į Londoną tartis su aukštaisiais anglų politikais.

Viena iš jo kovos priemonių, kuri atrodytų keista kitiems, buvo — pasninkas. Pasninkavo protestuodamas prieš anglų priespaudą, reikalaujamas Indijai laisvės. Paskutinį kartą jis pasninkavo pareikšdamas savo protestą prieš musulmonų ir indų nesutikimus. Po keletos dienų šios dvi skirtingų pažiūrų indų tautos grupės sudarė taiką.

1947 metais išsipildė Mahatma Gandhi viso gyvenimo svajonė ir tikslas. Indija atgavo nepriklausomybę. O šiais metais visą pasaulį apskrido liūdna žinia apie jo mirtį. Sakoma, kad Gandhi tai nujautė. Dieną prieš tai jis liepė savo sekretoriui atsakyti į visus laiškus, nes "rytoj gal jau nebegalės". Taip ir įvyko. Keli šūviai pabaigė jo kilnų gyvenimo kelią. Viso pasaulio tautos pareiškė savo užuojautą ir pasigailėjimą, kad Indija prarado savo vadą o pasaulis didelį žmogų.

Visame PASAULYJE

AMERIKA IMA ATVIRAI KALBĖTI

Amerikos vyriausybė paskelbė susitarimų tekstus, kuriuos 1939 m. padarė Stalinas ir Hitleris. Aiškėja, kad Sovietų S-ga su naciais labai artimai bendradarbiavo dalindamiesi Lenkiją, Pabaltijo kraštus ir visą pasaulį.

Maskva dėl to protestuoja, tačiau amerikiečiai neboja ir žada paskelbti dar naujų dokumentų, kurie buvo rasti vokiečių archyvuose.

Politikai šitokią padėtį vadina «šaltuoju karu».

Juokingi incidentai -- rimti protestai

Pranešama, kad Jungt. Amerikos Valst. Karo ir Užsienių Reikalų Departamentas buvo painformuotas apie protesto notą, kurią aukštas Sovietų komisaras Vienoje, Austrijoje, gen. Tainovas buvo įteikęs amerikiečių ka-

rinei vadovybei Vienoje.

Tam protestui pradžia davė, kaip vėliau išsiaiškinta, juokingas incidentas, kai vienoje čiuo-žykyje nuvirto ant ledo vienas sovietų pulkininkas, iš ko gardžiai pasijuokė amerikiečių kariai. Sovietai kai kuriuos iš jų areštavo, bet amerikiečiams už protestavus, vėl paleido.

KRINTA KAINOS

U.S.A. nepaprastai krito visų prekių kainos. Ekonomistai negali pasakyti kiek jos dar kris. Tai palietė ir kitų kraštų prekybą.

Anglijoje nuo balandžio 1 d. vyriausybė perima savo žinion elektros pramonę.

ARABAI jau galutinai suformavo savo kariuomenę Palestinos užėmimui. Ji paskirstyta į dvi dalis: reguliarioji kariuomenė ir savanoriai.

INDIJOJE policija išaiškino, kad indų organizacija «Dal», nužudžiusi Gandhi, rengėsi užmušti ir daugelį kitų indų vadų.

Argentinos Rinkimų Tribunolas atšaukė komunistų partijos registrą.

Amerikos pagalba Europai

U.S.A. valstybės departamentas numato pirkti kituose kraštuose prekių už 9.800.000 milijonų dolerių, kurios bus perduotos kaip pagalba Europai.

Numatoma pirkti žemės ūkio mašinos, sunkvežimiai, riebalai, sėklos, medis, mėsa ir kit.

GRAIKIJOJE sukilėlių komunistų generolo Markos lėktuvai uasario m. 11 d. bombardavo Solonikus. Tarp bombardavimo aukų yra užmuštas vienas ir du sužeisti anglų kareiviai.

Vyriausybės kariuomenė kovoja su raudonųjų būriais į pietus nuo Koronijos ežero. Dar viena stambesnė raudonųjų grupė pasirodė Parnaso apylinkėse

LIETUVOJE

Lietuviai sportininkai laimi

Berlyno laikraštis vokiečių kalba "Telegraf", praneša, kad: "Lietuva iš seno buvusi krepšinio tvirtovė, Sov. Sąjungos krepšinio pirmenybėse įrodė savo meistriškumą ir finalinėse rungtynėse nugalėjo Tbliso karininkų komandą rezultatu 34 : 27, tuo būdu tapdama SSSR krepšinio meisteriu.

Gauta žinių, kad Sibire mirė "Mūsų Laikraščio" redakcijos narys Juozas Gudjurgis ir "Lietuvos Keleivio" redakcijos narys V. Gvazdinskas. "Mūsų Vilniaus" redaktorius Vincas Uždavinys išvežtas į Vorkutą.

RUSINIMO POLITIKA

1. JAV savaitraštis "New Leader", PAT pranešimu, rašo:

Tarybų Sąjungoje ir jos okupuotuose kraštuose vyksta šiurpus tautų kraustymas, kuris prasidėjo po Ribbentropo-Molotovo pakto pasirašymo ir nacionalsocialistų įsiveržimo į Lenkiją, o komunistų — į Pabaltijo valstybes. Iš rytinių Lenkijos sričių bolševikai išvežė per vieną milijoną žmonių, iš Lietuvos — 65.000, iš Latvijos — 62.000 ir iš Estijos — 61.000 žmonių.

Prasidėjus nacių-komunistų karui, iš Pavolgio išvežta 400.000 vokiečių. 1943 metais likviduota autonominė kalmukų respublika ir 220.000 jos gyventojų išvežta į rytinį Sibirą. 1944 m. taip pat pasielgta su čečėnų-ingų respublika — 697.000 žmonių išvežta į Kazachstaną. Tuo pat metu likviduota ir autonominė totorių respublika, jos gyventojai išvežti už Uralo.

Kai šimtai tūkstančių nelaimingųjų deportuojama iš vakarų į rytus, į tuščią vietą atplaukia kolonistai iš Rusijos. Kaip "Pravda" praneša, M. Lietuvoje suorganizuota 271 didelis kolchozas. Kolonizuojama ir D. Lietuva, Latvija ir Estija. Deportavimai iš Pabaltijo vyksta be pertraukos. Dalis ištremiamųjų uždaroma koncentracijos stovyklosna Urale, palei Pečorą ir

Varkutoj. Paskutiniu metu išvežta per 200.000 lietuvių, latvių ir estų Pabaltijo valstybės visai atkirstos nuo pasaulio ir iki šiol dar joks užsienio žurnalistas ar šiaip svetimšalis ten neikėlė kojos.

Be deportacijų, komunistai organizuoja "savanorišką" vykimą darbams į "broliškas" respublikas. Vien 1943 metais 83.000 tokių "savanorių" lietuvių išsiųsta į Tolimuosius Rytus. Lietuvos miestuose, be rusų kalbos, reta kada kitą beišgirsi. Kaune paskutiniu metu dar įsikūrė 20.000 rusų, o Vilniuje — per 40.000. Neseniai Pabaltijo piliečių deportacijoms atsivėrė nauja "erdvė": pradėta tremti į pietų Sachaliną ir į Kurilų salyną... Su žmogumi anapus geležinės uždangos elgiamasi biauriau negu su vergais senovėje, — baigia "New Leader".

2. "Le Monde" rašo:

Rusija, okupavusi Pabaltijo valstybes, iškart ėmė tvarkytis kaip šeimininkė. Tarp Karaliaučiaus ir Klaipėdos įkurdinti žvejai nuo Kaspijos ir Azovo jūrų. Klaipėda jau nebe lietuvių, o rusų atėjūnų. Klaipėdoje rusų reikalams veikia 5 kultūros namai, 40 klubų ir t. t.

3. Palestinos žydų "Hatzofe" rašo:

Tai gryna realybė — dešimtys tūkstančių lietuvių ištremti į Tarybų Sąjungos periferias ir į jų vietas privežta rusų kolonistų. Jau 1946 metais Vilniuje ir Kaune buvo po 70.000 rusų kolonistų, tas antplūdis stiprėja. Vilniuje ir Kaune išeina daug rusiškų laikraščių. Netgi LTSR "vyriausybės" vicepremjėru yra atvežtinis rusas. Bet lietuvių kova už savarankiškumą nesiliauja. Ar iš didvyriškumo ar kas — į tai atsakymą tegausim iš ateities...

4. "Daily Telegraph" įsidėjo Heroldo Smitho laišką, kuriame skaitome:

Vyšinski, atsakydamas į priekaištą, kad iš Rusijos neišleidžiama 15 anglų žmonių, pastebėjo, kad britai iš savo okupacinės zonos Vokietijoje neišleidžia 150.000 Tarybų Sąjungos piliečių. Iš tikro šių metų liepos 1 d. tarybinių piliečių buvo 269, na, gal būt, pajieškojus susirastų

pora šimtų tokių kurie iki šiol dar slapstosi. Tad Vyšinskis, tur būt, galvojo apie Pabaltijo piliečius ir Lenkijos ukrainiečius. Pagal tarptautinę teisę, jiems visiems priklauso optavimo teisė, eventualiai tarpininkaujant tos valstybės, kuri perėmė tų kraštų suverenumą, konsulatui. Tačiau ir pabaltiečiai ir Lenkijos ukrainiečiai nedviprasmiškai pareiškė, kad nenori būti "Tarybų Sąjungos piliečiais", nors ir visokiais būdais yra "prikalbinėjami" repatriacinių komisijų. Tarybų Sąjungos atstovams parūpinta lengvatos susieiti su šiais žmonėmis ir "raginti" grįžti namo. Paskutiniųjų dviejų su puse metų būvyje buvau arti šitos problemos, ir dažnai atsitikdavo, kad šitie "Tarybų Sąjungos piliečiai" bevelijo nusižudyti negu grįžti. Matyt, turi pagrindo; matyt, gauna žinių iš savo tėvynės...

PARTIZANAI VEIKIA

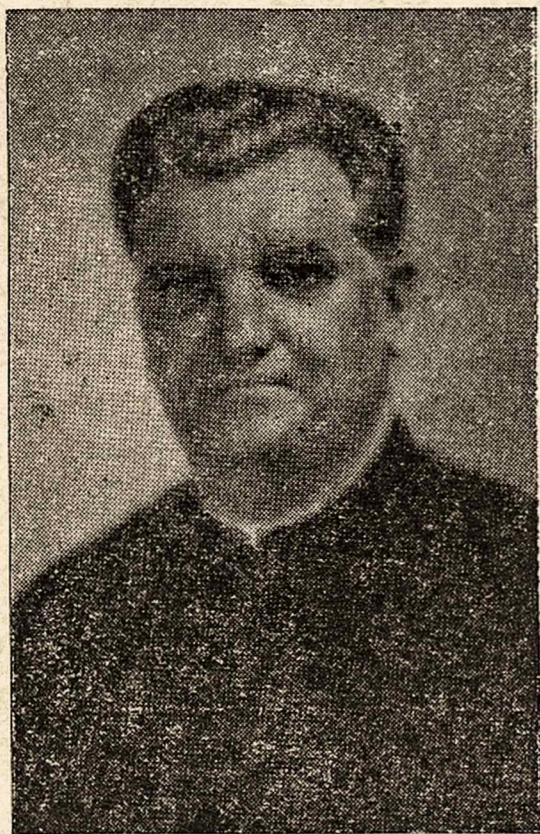
New Yorko "Plain Talk", koresp. Leon Dennen šį mėnesį praneša iš Stockholmo, kaip partizanai kovoja sovietų užimtuose kraštuose. Pasipriešinimas Ukrainoj, Baltgudijoje, Lietuvoj, Latvijoje ir Estijoje nesiliauja, nežiūrint stambių NKVD jėgų.

Ukrainos partizanų skaičius siekia 200.000. Jie vadinami "bulbovci". Lietuvoj partizanų skaičius siekia 35.000 vyrų ir moterų. Lietuviai, kaip ir "bulbovcai", apsirūpinę vokiečių paliktais ir jėga atimtais arba pirktais iš raudonarmiečių ginklais. Lietuvių partizanų kadrai papildomi raudonosios armijos dezertyrais ir ištrūkusiais iš sunkiųjų darbų stovyklų. Visi slapstosi giriose ir pelkėse. Jų medžiaginė padėtis esanti sunki. Keletas partizanų karininku, kuriems pasisekė iš sovietų ištrūkti ir kurie dabar atsirado Švedijoje, pasakoja, esą, Lietuvoj jiems pasisekė suverti šiokią tokią valžią, sudarytą iš įvairių demokratiškai nusistačiusių grupių. Ši valdžia bandanti užmegsti ryšius su Latvijos ir Estijos valdžiomis.

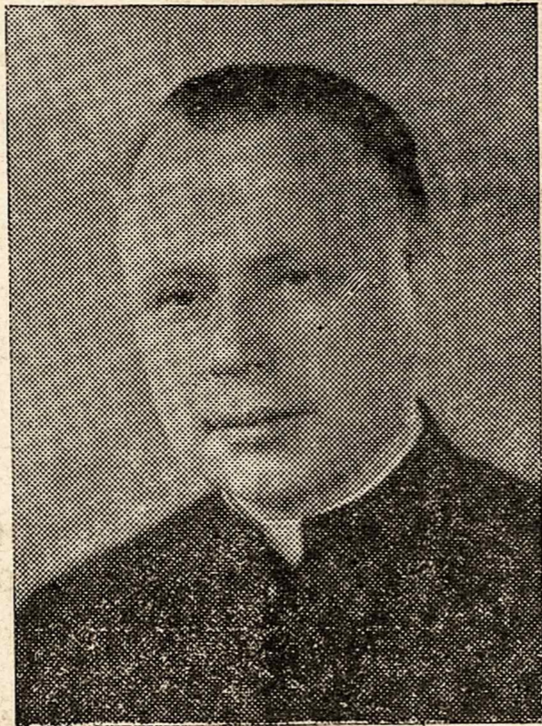
Kad pastotų kelią pabėgėliams iš Pabaltijo, NKVD agentai nuolat kamantinėja Estijos pajūrio gyventojus. Pastaruoju metu esą suimta apie 4000 Estijos piliečių ir ištremta už Uralo. Tas pats darosi ir Lietuvoje.

Sovietuose tremtinių esą iš viso apie 14 mil., kuriems tenka atlikti sunkiausius darbus.

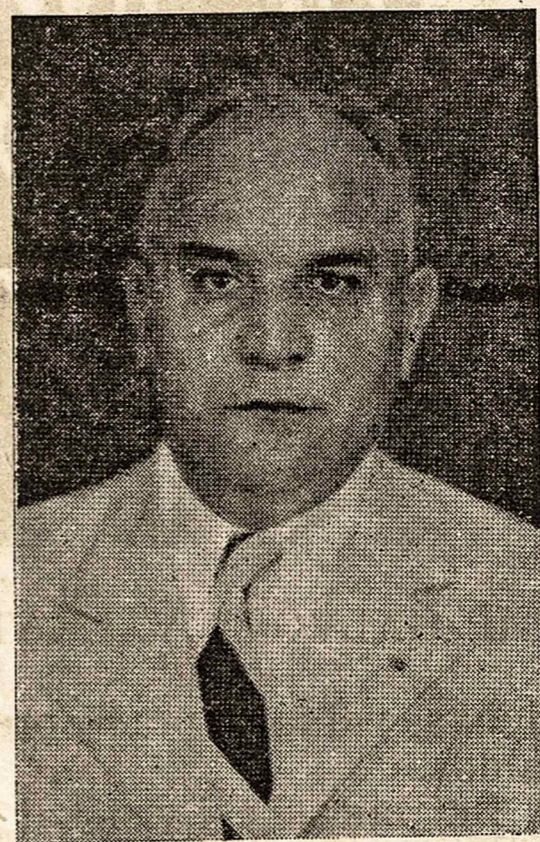
LIETUVIAI BRAZILIJOJE

Lietuvių R. Kat.
R. de Janeire Kapelionas
Kun. J. Janilionis

Lietuvių R. Kat. par.
S. Paulyje Klebonas
Kun. P. Ragažinskas

Lietuvos Atstovas
prie Brazilijos Vyr.
F. Majeris

LIETUVISKOS ORGANIZACIJOS BRAZILIJOJE

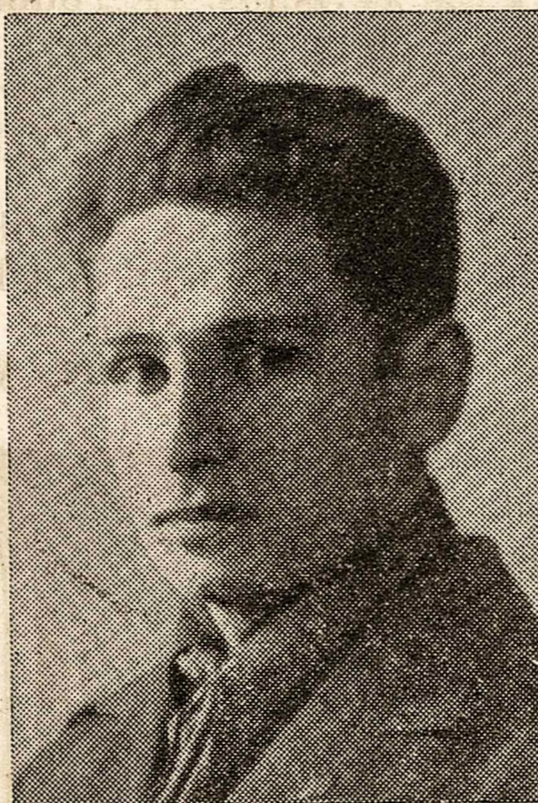
São Paulo lietuvių kolonijoj šiuo metu veikia šios organizacijos:

LIET. R. KAT. ŠV. JUOZAPO BENDRUOMENĖ, šiais metais švenčianti 20 m. veikimo jubiliejų. Bendruomenės veikla daugiausiai pasireiškia per vyrų broliją, katalikių moterų draugiją, chorą. Bendruomenės pastangomis buvo pastatyta pirmoji Pietų Amerikoj lietuvių kat. bažnyčia.

LIETUVIŲ SAJUNGA BRAZILIOJ rūpinasi mokyklų išlaikymu. Jos žinioje yra 4 mokyklų pastatai. Šiuo metu išlaiko dvi mokyklas: Mokoje ir V. Anastazijoj, kur mokosi virš 100 mokinių.

LIET. JAUNIMO SAJ. «VYTIS» išaugo ant «Vilties» griuvėsių prieš dešimtį metų. «Vytis» dirba lietuviškos dainos ir meno srityje.

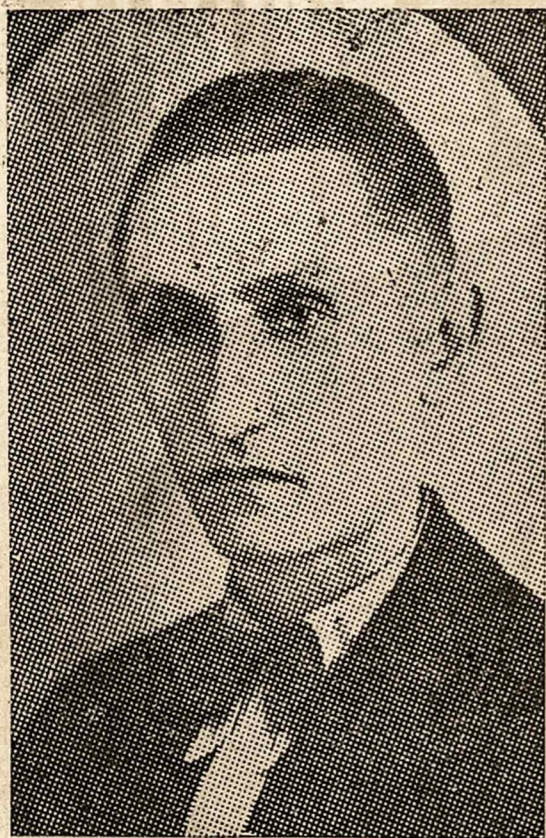
LIETUVIAI SKAUTAI Edvardo Pažeros ini-

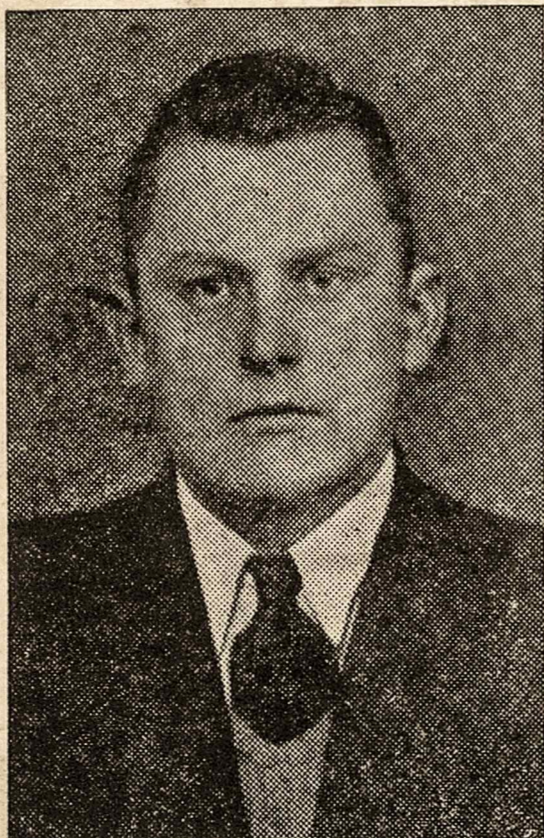
Lietuvių Skautų
Brazilijoje Vadas
E. Pažera

Lietuvių Sąjungos
Brazilijoj Pirmininkas
A. Bagdonas

Bendruomenės
Choro Vadovas
J. Stankūnas

Liet. Jaunimo S-gos
«Vytis» Pirmininkas
J. Karpavičius

ciatyva vėl atgijo. Prsidėjo ir keletas pernai iš Vokietijos atvykusių skautų.

Pažymėtinas svarbus kultūrinis indėlis yra SESELIŲ PRANCIŠKIEČIŲ vedamos mokyklos Vila Zelinoje ir V. Beloje, kur mokosi virš 1000 mokinių

RIO DE JANEIRO lietuvių veikimas pasireiškia per «Vilnies» Sąjungą, Lietuvių katalikų Komitetą ir karo metu per Raudonąjį Kryžį.

Vienas svarbiausių uždavinių organizacijų ir mokyklų, neleisti atitrūkti priaugančiajai kartai nuo lietuviškos kolonijos gyvenimo. O tas pavojus yra labai realus. Vasario 16 proga kaip tik yra patogus momentas paskelbti planingo kultūrinio vėjaus planą.

P. R.

Pastaba: Šiame straipsnyje trūksta Lietuvos Konsulo Brazilijoje A. Polišaičio atvaizdo.

LINKSMAS KAMPELIS

TAIP GALVOJA VALKATA

Vienas valkata prašė praeivį išmaldos.

— Bet tamsta esi visiškai stiprus, sveikas ir jaunas.

Kodėl tamsta neini dirbti?

— O pone, — atsakė valkata, — nejaugi jūs manote, kad aš galiu dirbti dėl tokio valkatos išlaikymo, koks esu aš.

GERAS GYVENIMAS

— Tu žinai, Jonas gavo tokią tarnybą, kad dabar jaučiasi kaip žuvis vandenyje.

— O ką jis veikia?

— Nieko.

— Tėveli, kas tai yra finansistas?

Raulas VIRVELĖ

APLANKO «MŪSŲ LIETUVA»

Į redakciją per kelia,
Žiūrim, eina mūs Virvelė.
Tai naujiena mums, brolyti.
Nori mus jis aplankyti.
Kaip priimt tokį svetelį?
Patį gerbiama Virvelę?
Bet Virvelė piktai žiūri
Ir suspaudęs kumštį turi.
Kai užstoja baugi tyla,
Šitaip Raulas mūs prabyla:

— Nemoku, kaip jūs, eilėraš-
čiais kalbėti. Todėl pasakysiu
jums tiesiai ir žmogiškai. Be-
gėdžiai, jūs!!! Kaip jums ne-
gėda kiekviename «Mūsų Lie-
tuvos» numeryje šitaip mane
koneveikti. Doriems žmonėms
į akis nebegaliu pažiūrėti. Vir-
velė toks, Virvelė anoks...

Žiūrėkit, jūs man!!!

Taip pasakęs stambų žodį
Raulas nugarą parodė.
Trenkė durim ir išėjo.
Vos langai neišbyrėjo.

— Tai yra žmogus, kuris gau-
na daugiau pinigų, negu jo žmo-
na pajėgia išleisti.

Tėvas: — Sūnau, kur tu norė-
tum atlikti karinę prievolę?

Sūnus: — Aš noriu tarnauti
motorizuotuose daliniuose.

Tėvas: — O kodėl tu nenori
būti pėstininkas, kaip ir tavo
tėvas?

Sūnus: — Todėl, kad su tanku
lengviau pabėgti nuo priešo.

KRAUTUVĖJE

Pirkėjas: -- Koku būdu gali-
ma atidaryti šitą konservų dėžę.

Pardavėjas: -- Viduje yra la-
pelis, kuriame yra paašškinta

kaip tai galima padaryti.

-- Mano sužadėtinis yra trum-
paregis.

-- Aš šitą tuojau pamaniau,
kai sužinojau, kad jūs susižadė-
jote.

RESTORANE

Svečias: Kas čia per restora-
nas? Prašau vieno daikto - nėra;
prašau kito - jau pabaigta. Prašau
atnešti mano kepurę!

Patarnautojas: -- Taip pat nėra.
Ją jau išsinešė kitas.

YPATINGI BATAI

-- Kokius blogus batus jūs ga-
minate. Vakar tik nupirkau šiuos
batus, o šiandien jie jau iširo.

-- Ar tamsta su jais vaikščio-
jai?

-- Žinoma.

-- Tamsta pats kaltas. Šie batai
padaryti tik važinėti automobiliu.

-- Prisipažįstu, kad labai mėgs-
tu, kai mane vadina gražia. Ar
tai nuodėmė?

-- Žinoma. Juk negalima leisti
kitiems taip dažnai meluoti.

SUTAPIMAS

Motina: -- Maryte, man nepa-
tiko to vaikinio veidas, kuris va-
kar čia buvo atėjęs.

Duktė: -- Koks sutapimas. Jis
taip pat pasakė apie jus.

LAISVOSIOS LIETUVOS ATSIEKIMAI

Atkelta iš 9 pusl.

litų ir pati pirkdavosi už apie 215 mil. litų, turėdama iš tos prekybos apie 10 mil. litų kasmetinio pertekliaus valiutai stabilizuoti. Kiek Lietuva pagamino gėrybių kurios judėjo vidaus rinkoje, už kiek ji pati sunaudavo, neturime tikslų davinių, bet tos sumos be abejo turėjo daug prašokti prekybą su užsieniais. Iš to galime prisiminti, kaip aukštai palyginus su pirmuoju 1914 m. prieškariniu jau buvo pažengęs, kaip gražiai pradėjo gyventi lietuviai savo laisvoje Tėvynėje.

Ne tais lobiais pasididžiuoti mums šiandien rūpi. Nors prisimimuose peržvelgdami lietuvių darbo laimėjimus, nuimkime kepures pagerbdami tą mūsų tautos kantrybę, darbingumą ir ištvermę. Su nuostaba ir pasigėrėjimu galime pasididžiuoti artojų tautos genijumi, įgalinusių mus savo pačių jėgomis, pasitikėjimu ir blaiviu protu padaryti milžiniškas gyvenimo reformas Daugybė svetimų akių žvelgė į mūsų laimėjimus: vieni su nuostaba, su pasigėrėjimu; kiti su pavydu ir gobšumu.

Grobėjų karai vėl varguos ir skurde paskandino mūsų Tėvynę. Mūsų laukuose auksinės varpas skina svetima ranka. Mūsų arodus ištuštino svetimos žiurkės. O net ir dabar, ta nudeginta nualinta tėviškė, skersaakiui mongolui vis dar atrodo turtinga. Ir plėšia jis ją pagal savo tamsiąją sąžinę, labai pareigingai; plėšia jos derlių, jos mišką, jos turtus ir net pačius žmones; plėšia ir nešasi pas save, tartum iš mūsų kaukolių pas jį išsiperės tas aitvaras, kuris ir maskolių padarys vieną kartą turtingu.

Nelabysčių tvanui jau artinasi galas ir aušra jau nebetoli. Prieš mus stovi didelė pareiga ir viltis — sutvarkyti brolių kapus, išvalyti usnes,

Lietuvos Nepriklausomybės Paskelbimo 30 m. Sukakties Paminėjimo

PROGRAMA

SÃO PAULO, 1948 M.

Vasario 15 d. 11 val. Iškilmingos pamaldos už žuvusius dėl Lietuvos laisvės, Vila Zelinos bažnyčioje.

Vasario 15 d. 15 val. Iškilmingas paminėjimas su menine programa Lietuvių S-gos salėje, Rua Lituania, 67, Moóca.

Paminėjimą rengia: Lietuvių Sąjunga Brazilijoje.
Lietuvių Kat. Šv. Juozapo Bendruomenė.
Lietuvių Kat. Jaunimo Sąj. "Vytis".
Lietuvių Skautų Sąjunga Brazilijoje.

Tabelskių seimai

Gilaus liūdesio valandoje, mirus jų mylimam tėveliui,
reiškiame nuoširdžios užuojautos

«VYČIO VALDYBA

L. K. I. S-ga "Vytis" savo nariui KAZIMIERUI TRIŪBAI ir ANGELEI KATINAITEI sukūrus šeimos židinį š. m. vasario m. 7 d. linki daug šeimyninės laimės.

Pirmininkas

o Tėviškėje pastatyti naujas ir puošnesnes seklyčias

J. Antanaitis

VIENTELIAI ATSTOVAI
GARSIOJOVANDENS
LINDOYA

ALAUŠ VARYKLOS COLUMBIA S/A.

GAMINIŲ PLATINTOJAI

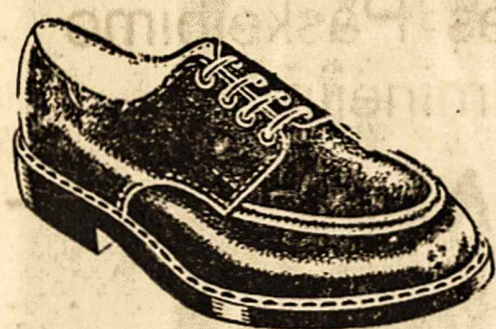
IRMÃOS CARRIERI

Lindoya vanduo yra senai žinomas gėrimas, kurio puikų veikimą į žmogaus sveikatą jau visi yra vienbalsiai pripažinę.

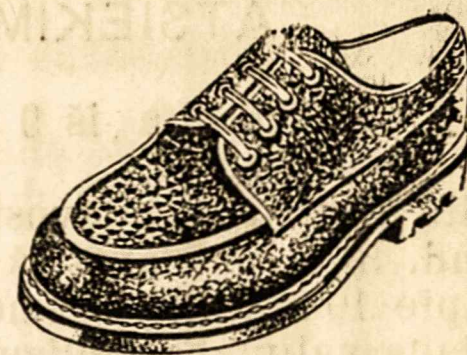
Pabandykite, įsitikinkite ir visados naudokite!

RUA DINO BUENO, 795 a 835
TELEFONES: 5-4019 e 5-2223

Caixa Postal, 3967
SÃO PAULO

CASAS SÃO JORGE

APRENGIA VYRUS NUO GALVOS IKI KOJU

Batai, skrybėlės, marškiniai, kaklaraiščiai, kojinės, lietsargiai,
Taip pat batukai moterims ir vaikams.
Viskas geriausios rūšies, patvaru, gražu ir pigu.

IŠ FABRIKO TIESIAI VARTOTOJUI.

**INDUSTRIA E COMERCIO DE
CALÇADOS MATELIONIS LTDA.**

KRAUTUVĖS:

Largo do Cambucy, 105
Rua São Caetano, 526
Rua São Caetano, 510

FABRIKAS IR RAŠTINĖ:

Rua Javaés, 719
São Paulo

FOTO-STUDIJA **BERNARDO**

IKURTA 1890 METAIS

Išpildo meniškai įvairius foto darbus
Specialybė padidimams
tamsiuose tonuose ir sepia,
spalvinimai aliejiniais
dažais ir pastele

Arthur Schmidt

PRIMAMI PAKVIETIMAI I NAMUS
SENU PORTRETU REPRODUKCIJOS

R. SÃO CAETANO, 447 - TEL. 4-5576 - S. PAULO

VYRŲ IR MOTERŲ RŪBŲ

SIUVYKLA

Savininkas *Povilas Ambrazičius*

Avenida Zelina, 68 - Vila Zelina - São Paulo

LIETUVISKAS RESTORANAS

VALGYKLA

— POVILO JOTEIKOS —

Skani pietūs, vakarienė,
užkandžiai, gėrimai, silkės,
lietuviški kopūstai, agurkai
košelienu, pizza napolitana

RUA DOS ITALIANOS, 711 - BOM RETIRO

Is Lgo. S. Bento eina onibusai 70 ir 71 iki galo. - Bondé 55

Savi pas savuosius

Padaria Caieiras

KEPYKLA, MAISTO IR GERIMU
PARDUOTUVĖ

SAVININKAI

ONA IR EDVARDAS PAŽERAI

Vila Crescuma — Caieiras — E.F.S.J. — Est. S. Paulo

ARTE GRAFICA LITUANIA LTDA.

Rua Venda Nova, 116 - V. Zelina - Caixa Postal 4118 - São Paulo